

# Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΙΗ' (ΕΞΑΜΗΝΟ Β')

Ἀθήνα, 1 τοῦ Νοέμβρη 1921

ΑΡΙΘ. 748 (ΦΥΛ. 9)

## ΜΙΚΡΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

### ΝΑΡΚΙΣΣΟΣ

Χαρά στην κρήνη ποῦλαμψαν τὰ μάτια ἐρωτεμένα.  
Χαρά στη χλόη ποῦ ἀγκάλιασε τὰ κάλλη τὰ παρθένα.  
Κ' ἐνωσε ὁ Ἥλιος νὰ ξυπνάει τὸν τέτιον ἐρωτὰ σου  
μὲς τὸ νεράκι παίζοντας κ' ἐχλώμιανε μπροστά σου.  
Ποιὸς εἶδε ἀνθὶ χρυσόξανθο, ποῦ τὸ κεφάλι γέρονει  
μὲς στὸν καθρέφτη τοῦ νεροῦ: Κι ὁ Ζέφυρος τοῦ φέρνει  
στὸ βραδυνὸ ξεψύχισμα, νὰ κλαίει στὸ θάνατό του  
σβυστή φωνή, μακρὰ φωνὴν ἀπ' τὴ θλιμμένη Ἠχώ του.

### Ο ΑΣΩΤΟΣ

Ἀνοίγει ἀνέγγιχτη, καλέ, τοῦ πατρικοῦ σου ἡ πόρτα.  
Στὸ πάτημά σου κελαῖδοῦν καὶ τὰ ξερά της χόρτα.  
Κι ἀκοῦς; Στὸ στάβλο πῶς μουγγάει τὸ σιτεντὸ μοσχάρι.  
Τὸ σφάζω, γιὰ πανάκριβε, γιὰ τὴ δική σου χάση.  
Διπλὸ τὸ μέλι μᾶς μηνάει χρυσὸ μιλισσολδί.  
Νεκρὴ εἶταν καὶ ζωντάνευσε στὸ διάβα σου κ' ἡ χλόη.  
Ἐδλογημένα τὰ φτερά ποῦ σέφεραν τοῦ ἀνέμου.  
Γιὰ πέσε στίς ἀγκάλες μου: Γλυκέ μου ἀμαρτωλέ μου!

### ΣΤΟ ΘΑΝΑΤΟ ΑΝΗΛΙΚΗΣ

Πλαγιάζαν αὐροφίλητα στὸ διάβα τ' ἀσφοδέλια  
καὶ στοὺς ἀγροὺς τὸ λάλημα σωπαῖναν τὰ γαρδέλια.  
Δάμπει ἱλαρὸ χαμόγελο στὴ νεκρωμένη εἰδή σου  
τὴ θύρα ὡς εἶδες ὁ Ἄγγελος ν' ἀνοῖ τοῦ Παραδείσου.  
Καλῶς τηνε! ποῦ ἀξιώθηκες στὰ Οὐράνια ἀπάνω κ' εἶδες  
ὅ,τι σοῦ μήγαγε ὁ ἐρωτας μὲ τίς ἀκροφτερίδες  
Ἄῦλο ποῦ τ' ἀγγιγμα εἶτανε. Κι ὅ,τι δὲν εἶχε νιώσει  
σ' ἐνὸς Ἀγγέλου ἀγκάλιασμα πάει νὰ τ' ἀποτελειώσει.

### ΕΡΩΣ ΚΑΙ ΨΥΧΗ

Φῶς ἱλαρὸ νιογέννητο περὶχρυσε τὴν πλάση  
καὶ νὰ τὸ πιεῖ ποθεῖ ἡ ψυχὴ σ' ἓνα ὀπαλένιο τάσι.  
Στὸ χάος τὸν ἐρωτα ἔσμιξε καὶ νὰ στραγγίσει θέλει  
πρωτόφαντη, ἀδοκίμαστη, ξανθὴ μὰ στάλα μέλι.  
Σὲ βυθὸ πάλι κύλησε, καὶ τὸ γιατί δὲν ξαίρει.  
— Μὴν εἶδατε τὸ ποῦ ζητάει φωτόπλουμό της ταίρι;  
Θαμπὸ ὄνειρο ποῦ σβύστηκε: Καὶ τ' ἀχνὰ χεῖλια λένε.  
— Πότε ναρθεῖ ἡ γλυκεῖα στιγμή νὰ σ' εἶρω, ἀγαπημένε!

## ΠΩΣ ΓΝΩΡΙΖΟΥΜΕ ΤΟ DANTE

### I'

Ἡ κυρία Στάελ πρόβαλε κ' ἔλαμψε πολὺ πρὶν ἀπὸ τοὺς «ἀνθρώπους τοῦ 1830», δηλονότι ἀπὸ τῆ γενεᾶ τῆς ἀκμῆς τοῦ γαλλικοῦ ρωμαντισμοῦ, πού τοὺς θέλει ὁ Σάρλ Μωρράς καὶ στὸ πρόσωπο τοῦ Βιχτόρ Οὐγκώ, κακοξηγητὲς τοῦ Δάντη. Ἀλλὰ στέκεται στὴ ρίζα τοῦ ρωμαντισμοῦ αὐτοῦ, εἶναι πηγὴ του, καὶ ἡ πλουσιώτερη. Σ' ἔνα ἀπὸ τοὺς προλόγους τῶν «Odes et ballades» ὁ Οὐγκώ, στὸ νέο του ἀνθίσμα, χαιρετᾷ τὴ «μεγάλῃ γυναικί πού πρώτη πρόφερε, ἴ.ε., τὴ φράση «ρωμαντικὴ λογοτεχνία» Δὲν ἔρριξε μόνο τὸ λόγο, ἀλλὰ ἔσπρωξε καὶ τὸ πρᾶγμα. Γιὰ τοῦτο καὶ ὁ ἦμος τῆς Κόριννας πρὸς τὸ Δάντη ἀπὸ τὸ Καπιτώλιο εἶναι χαιρετισμὸς πού δείχνει πὼς καὶ πόσο ἡ ρωμαντικὴ ψυχὴ στέκεται ἰκανὴ νὰ τὸ ἀντικρίσῃ αἰσθαντικὰ καὶ στοχευτικὰ νὰ τὸ χαιρετίσῃ τὸ δαντικὸ μεγαλεῖο ἀντίθετ' ἀπὸ τὸν ξεπεσμένο πιά κλασικισμὸ τοῦ Βολταίρου. Ἀλλὰ φανερὰ πιά τοῦ Μωρράς, ἡ ἀποόσεγη ἢ μεροληπτικὴ, ἢ κριτικὴ του, θρῖσκεται στὸν τρόπο πού ἀναφέρει τὸ μίλημα τοῦ Οὐγκώ γιὰ τὸ Δάντη. Ὁ Μπαρρές, καθὼς ἀνάφερα, διαφορετικὰ ἀπὸ τὸ Μωρράς, ἴσα ἴσα στὸ λόγο του καὶ αὐτὸς γιὰ τὸν ποιητὴ, θεβαιώνει πὼς ὁ Οὐγκώ καὶ ἂ τὸν ἔξερε τὸ Δάντη· μόνο πὼς τὸν ἐνοχλεῖ καὶ αὐτὸν κάτωσ το παρουνσίαμα ἀπὸ τὸν Οὐγκώ, τοῦ Δάντη, πάντα ζοφροῦ. Βρίσκω πὼς τὸ ζοφερό τοῦτο παρουνσίαμα στέκεται πολὺ καλὰ μὲ τὸ χαρακτήρα ἐνὸς ποιητῆ πού ζωγράφισε — καὶ μὲ ποιά χρώματα! τὴν κόλαση· καὶ μὲ τὸ χαρακτήρα ἐνὸς ποιητῆ σὰν τὸν Οὐγκώ, πού καὶ μὲ ὅλη τὴ νεολατινικὴ του ἔσπερα, ὁ ζοφρος περιτυλίγει τὸ τραγούδι του καὶ προσθέτει στὸν ὄγκο του, καὶ ἡ λέξη ombre δίνει τὸν τόνο στὴ λύρα του, καὶ εἶναι ἡ μουσικὴ ἐξαγγελία, συχνὰ πικρὰ, τῆς σκέψης του. Καὶ δὲν εἶναι μόνο αὐτό. Ὁ Οὐγκώ συχνὰ εἶναι ποιητὴς κατ' ἐξοχίαν δαντικός, καὶ μὲ ὅλες τὶς διαφορὰς πού τὸν ξεχωρίζουν ἀπὸ τὸ διδάσκαλο καὶ μὲ ὅλες του τὶς ἀτέλειες, Ὁ μεγάλος ποιητὴς γνωρίζεται ἀπὸ τὰ μεγάλα του προτερήματα, καὶ ὄχι ἀπὸ ψευδιὰ, πού συχνότατα εἶναι κἀν ἀναγκαστικὰ ἀχώριστο ἀπὸ κείνα, καὶ σὰ φόρος πού πληρώνει γιὰ νὰ στέκεται μέγας. Καὶ τοῦ Δάντη τὰ σημάδια, πού σήμερα τὴν ἐνοχλοῦν τὴν καλαισθησίαν μας καὶ πού εἶναι γιὰ μᾶς ἐλαττώματα, λογαριάζονται κέβαια, μὰ χωρὶς νὰ τὸν κλονίσουν ἀπὸ τὸ ἦθος πού τὸν τοποθέτησαν οἱ αἰῶνες. Ὁ φιλόσοφος Ρενουιέ στὸ τέλος τοῦ ἐνὸς ἀπὸ τοὺς δυὸ γεμάτους οὐσία τόμους του, πού ἀφιερώνει στὴν ἐξέταση τοῦ Βιχτόρ Οὐγκώ, παρατηρεῖ: «Εἶναι λοιπὸν ὁ Βιχτόρ Οὐγκώ στὸ ἐξῆς γιὰ μᾶς ἕνας ἄνθρωπος τοῦ περασμένου καιροῦ. Τὸ μεγαλεῖο του, ὅπως καὶ ἂν κανεῖς τὰ στοιχάζεται σα ἐκεῖνος πίστεψε καὶ φαντασθῆκε καὶ τραγουδῆσε, εἶναι σὰν τὸ μεγαλεῖο πού χαρακτηρίζει τοὺς Δάντηδες καὶ τοὺς Μίλτωνες καὶ μερικοὺς ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους· ἀνεξάρτητο ἀπὸ τὶς ἰδέες πού τὸ ἐμπνέουν. Μποροῦμε πιά νὰ θεωροῦμε τὸ ἴδιο τὸ ἀγαθὸν του, στημένο στὴ μνήμη τῶν ἀνθρώπων τοῦ μελλομένου και-

ροῦ, στὸ πλάι τῶν ἀγαθμάτων, πού εἶναι στημένα γιὰ ὅλους αὐτοὺς τοὺς μεγάλους, καὶ πολὺ ψηλότερ' ἀπὸ τ' ἀγάλματα τῶν ἄλλων ποιητῶν τῆς γλώσσας μας· γιὰτὶ ἔβαλε σὲ κίνηση βαθύτερες ἰδέες. ἔδωκε θεϊμαστὴ μορφή στὰ μεγαλύτερα αἰσθήματα καὶ καὶ δημιουργῆσε νέα γλώσσα, ποιητικὴ. Δὲν ἔξερω ἂν ὁ Μωρράς, χτυπιώντας ἔτσι τὸν Οὐγκώ, ὡς παραμελησμένην τὴν Δάντη, στὸ κῆρ του εἶχε ὠραιοῦνες γνῶμες τοῦ Οὐγκώ, τίποτε σημαντικώτερο γιὰ τὴν σύγκριση τῆ σκέψης ἀπὸ τὸ σίχο τὸν οὐγκωῖο. Πέρασα σχεδὸν ὅλο του τὸ ἔργο τὸ ποιητικὸ ὅπου εἶδα νὰ ἐμπνέεται ἀπὸ τὸ Δάντη, ἢ νὰ τὸν ἀναφέρει, τὸ Δάντη τὸν εἶδα στημένο στὸ διάδρομο πού τοῦ πρέπει καὶ τὴν εἰκόνα του τὴν ἀντίκριψ' ἀποτυπωμένη μὲ τὴν ἀληθεῖα τῆς μοναχᾶ πρέπει νὰ σημειωθῆ πὼς γιὰ τὸν Οὐγκώ σὲ ὅλες του τὶς παρουνσιὰς ὁ Δάντης δὲν εἶναι ὁ ἐκστατικὸς δραματιστὴς τῆς «Παράδεισος», ἀκόμα οὔτε καὶ τοῦ «Καθαρθήριου» ὁ ἀνθρώπινος σπλαχνικὸς εἰκονογράφος· εἶναι πιά πολὺ τῆς «Κόλασης» ὁ κριτὴς, ὁ ἀλύπητος, ὁ ὑπονοητικὸς τῆς ἀδικίας τῶν ἀνθρώπων ἐκδικητὴς. Εἴν' ἐκεῖνος πού κατὰ τὴν ἀξιοσημείωτα παρατηρεῖ σὲ μιὰ ὑποσημείωσή του ὁ κ. Σίμος Μενάρδος τῆς «Λογοτεχνίας τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος» τῆς μεταφρασμένης ἀπὸ τὸν Ἄγγλο Murray, εἶναι ὁ ποιητὴς πού ἐγχεῖται ἡ ποιητικὴ δύναμις τοὺς κυρίως εἰς τὴν ἐνδοξίαν τοῦ μισοῦ, κατὰ τοῦτο δὲ συγγενεῖται μᾶλλον πρὸς τὸν Ἀρχιλόχον, καὶ ὄχι πρὸς Πίνδαρον, καθὼς ζητεῖ νὰ τὸν παραβάλλῃ σὲ μιὰ συγγραφὴ του περιήριμος γερμανὸς ἑλληνιστῆς, ὁ Βιλλαμόβιτς. Ὁ Οὐγκώ λίγες φορὰς ἐμπνέεται κάτωσ συγκρατητὰ σταματώντας μπροστὰ στὸ Δάντη τὶς περισσότερες φορὰς μὲ δυὸ τρεῖς μολυβιὰς τοῦ χαράζει τὴν ἴσην ἢ πυρογραφικὰ τοῦ ἐντυπώνει τὸ ὄνομα, ἢ καὶ στὸν κατάλογο τῶν προφητικῶν ὀνομάτων πού εἶναι ἀποκάτου ἀπὸ τὸν ἴσχιό του, τὸν καταγράφει καὶ περνᾷ. Καὶ ἀπὸ τὴν ἀρχὴ τοῦ διαβά του ὡς τὸ τέλος τοῦ σταδίου του μὲ τὸν ὄνομα του ἔχει νὰ κάμῃ, ἐπίκληση θρησκευτικὴ ἢ σύνθημα πολέμου. Στὸ λυρικό πολὺ περισσότερο καὶ ἀποκολλητικὸ, καθὼς εἶν' εὐνόητο, παρὰ κριτικὸ βιβλίον του γιὰ τὸ Σαιξπηρόν ὁ Οὐγκώ ἀρθεῖ μὲ τὴ μεσαιωνικὴ του ἔξαψη τοὺς δεκατέσσερες μεγάλους διγαστες γίγαντες τοῦ νοῦ, καθὼς τοὺς θέλει. Ὀμηρος, Ἴωβ, Αἰσχύλος, Ἰσαΐας, Ἰεζεκιήλ, Λουκρήτιος, Ἰουβενάλης, Ἰωάννης τῆς ἀποκαλύψεως, Ἀπόστολος Παῦλος, Τάκιος, Δάντης, Ραβελάι, Κερβάντης, Σαιξπηρός.» Μνημονεῖοντας λεπτόλογα τὸ ὀνοματολόγιον τοῦτο ὁ Ρενουιέ, παρατηρεῖ: «Ὁ Οὐγκώ ξαναβρίσκεται στὸ στοιχεῖόν του μὲ τὸ Δάντη, μὲ τὸ Ραβελάι, μὲ τὸν Κερβάντη· τὴν ἔχει σωστὴ τὴν ἰδέαν τους: γιὰ νὰ μιλήσῃ γιὰ κείνους, δὲν τοῦ χρειάζεται παρά ἡ εὐλαττικὴ τοῦ ἔθους». Κριτικοὶ τοῦ Οὐγκώ συχνὰ ἐπιχειροῦν τὴ σύγκρισή του μὲ τὸ Δάντη· ἄλλος γιὰ νὰ τὸν ὑψώσῃ, ἄλλος γιὰ νὰ τὸν ταπεινώσῃ· λησμονοῦν ὅλοι πὼς κάθε ἄνθρωπος ἔστι μέγας, δὲ συγκρίνεται παρά μὲ τὸν ἴδιον του τὸν ἑαυτὸ. Ἡ ἀσυνετώτερη σύγκριση μπορεῖ νὰ εἶναι τοῦ

είδους αὐτοῦ : «Καθὼς ὁ Δάντης ἀντιπροσωπεύει τὸ φλωρεντικὸ μεσαίωνα, καθὼς ὁ Σαίξπηρος ἀντιπροσωπεύει τὴν ἀγγλικὴν ἀναγέννησην, ὁ Οὐγκώ ἀντιπροσωπεύει τὴν τριγύρω στὰ 1839 κίνηση : Καθένας τους ἄλλος πᾶσι ἀπὸ τὸν καιρὸ τοῦ πῶς πέρα(1)· Ὅ,τι καὶ νὰ εἶναι, ὁ Οὐγκώ ἀρχίζει ἀπὸ τὸ Δάντη. Σ' ἕναν ἀπὸ τοὺς προλόγους του, γραμμὸν στὰ 1824, ἐκεῖ πού ὑποστηρίζει τὴ γνώμη πὸς οἱ μεγάλοι τοῦ κόσμου ποιητὲς ἦσαν ὕστερ' ἀπὸ μεγάλες δημόσιες συμφορές, πρωτοσημαίνει τὸ Δάντη μεταξὺ τοῦ Βιργίλιου καὶ τοῦ Μίλτονα. Σ' ἕναν ἄλλο του πρόλογο τοῦ ἴδιου βιβλίου, γραμμὸν στὰ 1880, σφραγίζει τ' ὄνομα τοῦ Δάντη μὴ μακρόσυρτη ἀλυσιδα ποιητῶν, καμωμένη ἀπὸ τὸν Πυθαγόρα, τὸ Βιργίλιο, τὸ Θεόκριτο, τὸν Ὀράτιο, τὸν Ἰουβενάλη.

Σ' ἕνα ἀπὸ τὰ ποιήματα τῶν γερατειῶν του, μὲ χρονολογίαν 1878, δραματίζεται τὸ Δάντη μαζὶ μὲ τὸν Πυθαγόρα, τὸν Αἰσχύλο, τὸν Ἰώβ, τὸν Μίλτονα· εἶναι «οἱ ψυχὲς πού συνηθίσανε τὴς κορφές». Στὴς «Ἀχτίδες καὶ στὴς Σκιές» ὁ Δάντης ἀναφέρεται μὲ τὸ στοχασμὸ γιὰ θεησκεία του, γιατί λέει γιὰ τοὺς νεκρούς : «Ἐἴν' ἐκεῖνοι πού πᾶ δὲν στοχάζονται». Ἄλλοῦ ὁ Δάντης βάζεται σὲ μὴ ἐπίκληση πρὸς τὴ Λιάνοια : «Ἐσὺ πού ὁ Δάντης σὲ πῆρε γιὰ συντρόφισσά του!». Θμηθήμα τὴ γνώμη τοῦ κριτικοῦ πὸς ὁ Οὐγκώ εἶναι ὁ μεγαλύτερος εὐρέτης συμβόλων ἀνάμεσα στὴ γαλλικὴ ποίηση, μὲ τὸ ποιήμα του «Ὑστερ' ἀπὸ ἕνα διάβασμα τοῦ Δάντη». Ὁ ποιητὴς διάβασε τὴν «Κόλαση». Τοῦ κάνει τὴν ἐντύπωση καθαροῦ συμβολικοῦ τραγουδιοῦ. «Ὅταν ὁ ποιητὴς ζωγραφίζει τὸν Ἄδη, τὴ ζωὴ του ζωγραφίζει». Καὶ μὲ τὸ θέμα τοῦτο ξεδιπλώνεται τὸ ποιήμα ὁλόκληρο. Οἱ κύκλοι ὄλοι τῶν κολασμένων οἱ τρομαχτικοί, ὁ τριγυμὸς καὶ ὁ βρυγμὸς τῶν ὀδόντων, τὰ φαντάσματα, οἱ ὀπτασίες, οἱ χιμαιρές, τὰ μάτια πού ὁ πόνος τὰ κάνει θρύσες φαρμακερές, ὁ ἔρωτας, ἀγκαλισμένο ταῖρι θλιθερὸ καὶ πύργινον πάντα, πού περνάει, ἀνεμοστρόβιλος, μὲ μὴ λαβωματιά κατάστηθα, παράμερα ἢ ἐκδίκηση καὶ ἢ πείνα, ἀδερφάδες ἄπιστες, ἀπάνω σ' ἕνα φαγωμένο κρανίον, πλάι μὲ πλάι στὰ γόνατα καθιστές, ἔπειτα ἢ χλωμὴ ἄθλια κατάντια μὲ τὸ εβυσμένον χαμόγελο, ἢ φιλοδοξία, ἢ περηφάνια πού τρέφεται μὲ τὸν ἑαυτὸ της, καὶ ἢ ἀκάθαρτη ἀκολασία, καὶ ἢ φιλαργυρία ἢ ἄτιμη, ὄλα τὰ ἀπὸ μολύβι ἐπανωφόρια πού τὰ φορτάνεται ἢ ψυχὴ. Πάρα πέρα ἢ ἀνανδρία, ὁ φόβος, ἢ προδοσία προσφέροντας γιὰ πούλημα κλειδιά καὶ φαρμάκια πίνοντας. Καὶ ὕστερ', ἀκόμα χαμηλότερα, στὸ βυθὸ τοῦ βάραθρου, τὸ μῖσος πού ὑποφέρει, προσωπίδα μορφάζοντας». Ἔτσι ὁ ρομαντισμὸς τοῦ 1836, βοηθημένος ἀπὸ τὸ ρομαντισμὸ τὸ μεσαιωνικὸ, πού στέκεται στὸ βάθος τῆς ψυχῆς τῆς δαντικῆς καὶ τὴν πυρώνει ἀδιάκοπα καὶ μὲ ὄλα τὰ κλασσικὰ τὰ μέτρα στὴ γλώσσα της καὶ στὸν τένο της, φέρνει τὸν ὄμο πραγματισμὸ τῆς Κόλασης σ' ἕνα τῶντικὸν ἰδεα-

(1) Στὰ οὐγκολογικὰ βιβλία τοῦ Amédée Guizard, σ' ἐκεῖνο πού ἐπιγράφεται «Τὸ ἔργο τοῦ ποιητῆ», ἕνα κεφάλαιον Δάντης. Καὶ στὸ ἄλλο «Βιργίλιος καὶ Οὐγκώ», ἕνα κεφάλαιον «Ἐπιτροπὴ τοῦ Δάντη καὶ τοῦ Ἔρωτα στὸν Οὐγκώ». Γιὰ δασὺς μορεῖ νὰ ἐνδιαφεροθῆτε γιὰ τὸ ζήτημα.

σμὸ, πού καὶ αὐτὸς συμβολίζει κάποιο συνταραχτικὸ ἐπεισόδιον τῆς ζωῆς τοῦ Βιχτόρ Οὐγκώ σ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸ. Ὁ Δάντης, μεταμορφωμένος βέβαια κάτου ἀπὸ τὸ φακὸ τῆς οὐγκολογικῆς φαντασίας, ὅμως ὄχι καὶ παραμορφωμένος. «Τέτοια, τέτοια εἶναι ἡ ζωὴ, ἐμπνευσμένε ποιητῆ!», ἐξακολουθεῖ καταλήγοντας τὸ ποιήμα στὴν ὠραίαν ἀναπαράσταση τοῦ Βιργίλιου, πού συμβολίζει ἐκεῖνος τὴ δόξη καὶ τὴν ἀταραξία τοῦ Νοῦ τοῦ μελετητικοῦ μέσα στὴ φουρτούνα τῶν παθῶν.

«Καὶ γιὰ νὰ μὴ λείπη τίποτα σ' αὐτὸν τὸ στενὸ δρόμο, μᾶς δείχνεις πάντω ὀρθὸ στὰ δεξιά σου τὸ πνεῦμα μὲ τὸ ξάστερο τὸ μέτωπο καὶ τὰ μάτια πού τὰ πλημμυρίζει φῶς, τὸ γαλήνῳ Βιργίλιο πού λέει : Ἐμπρός!»

Μὲ τὴ γαλήνην αὐτὴ καὶ ὁ Δάντης ὁ ἴδιος παραστέκεται μπρὸς στὰ μάτια τοῦ ποιητῆ στὸ ποιήμα του «οἱ Δυστυχημένοι» : «Ἐἶδα μέσα σ' αὐτὴ τὴ σκοτεινὴ καὶ τὴ στυγρὴ διαφανίδα νὰ περνοῦν, ὁ ἄνθρωπος τῆς Ρώμης καὶ ὁ ἄνθρωπος τῆς Φλωρεντίας, ὁ Κάτωνας μὲ τὸ λευκὸ μανδύα, καὶ ὁ Δάντης μὲ τὰ φρούδια τὰ περήφανα. Ὁ ἕνας εἶχε τὸ μαχαίρι στὰ πλευρά, καὶ ὁ ἄλλος τὴν ἐξορία. Ὁ Κάτωνας εἶτανε περήχαρος καὶ ὁ Δάντης εἶταν ἡσυχος». Σὲ δεκατέσσερους στίχους, «γραμμένους ἐπάνω σ' ἕν' ἀντίτυπο τῆς «Θείας Κωμωδίας», καθὼς λέει ὁ τίτλος της, ὁ Δάντης τοῦ παρουσιάζεται γιὰ νὰ τοῦ ἐμπιστευθῆ ὀλη τὴ μουσικὴ τὴ σκόλα τῶν ὄντων πού πέρασε ἀνεβαίνοντας ἀπὸ εἶδος σὲ εἶδος. Βουνοῦ, δέντρο, λιοντάρι. «Καὶ τώρα εἴμ' ἕνας ἄνθρωπος καὶ μὲ φωνάζουν Δάντη(2)».

Κωστής Παλαμῆς

(2) Τὸ ποιήμα μεταφρασμένον τοῦ Δάντη. Κ. Παλαμῆς «τὰ πρῶτα τραγούδια» 1904—1907.

ΑΠΟ ΤΑ «ΔΕΙΛΙΑ»

## ΠΟΥΛΑΚΙΑ

Πουλάκια μου γλυκόλαλα, γιὰ ποιόνε τραγουδάτε  
στὸ δράμα τῆς ζωῆς ; . . .  
Ἔσεῖς ὑψώνεστε ψηλά καὶ στὰ οὐράνιαι πάτε  
ἀπ' τὰ χαρά τῆς γῆς.

Φτωχὸς καὶ γῶ τραγουδιστῆς, καὶ ἂν πέταμα προσμένω  
ψηλά στοὺς οὐρανοὺς,  
βαρὺς στὸν κάμπο σέρνομαι καὶ ἀργὰ σιγοπεθαίνω,  
ἀπὸ πικρὸς καημούς !

## ΜΙΑ ΒΡΥΣΗ

Μιά βρύση νιώθω μέσα μου π' ἀτέλειωτα πηγάζει  
καὶ τρέχει σὲ κρονοῦς,  
καὶ μὴ φτερούγα πού ψηλά, τετράψηλα μ' ἀρπάζει,  
καὶ κρούω τοὺς οὐρανοὺς.

Καὶ σὺ κορμὶ μ' ἂν ἄρρωστο μέσα στὰ βαλτωνέρια  
χωμένον καρτερεῖς,  
νὰ σκόσεις πάντα πάσχιες στὸν οὐρανὸ τὰ χέρια  
τ' ἀστέρια γὰ νὰ χαρεῖς !

Τυμφορητὸς

## ΝΕΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΟ Η ΒΙΒΛΙΟ

### LAUS

"Ιτσα ! έξαισιο χάρισμα τής πλάσης, ὃ ἀθερία  
Ψυχῆ, τής ὁμορφιάς χαρά, δόξα τής ἁρμονίας !  
Γυναίκα ἔπου μιὰ ἀτμόσφαιρα ὡς περιβάλλει αἰθρία  
Εὐρήνης,..." Ὡ μὲ τὰ φτερά τής φήμης τής αἰωνίας,

Πέτα λαλώντας, ἔμνε μου, σ' ἀνατολῆ καὶ δύση,  
"Ὅποιος τὸ τέλει ἀναζητᾷ τὴν "Ιτσα ὡς ἀτεν.σει !

"Ιτσα, ὡς οἱ μάγοι ἤθηα μ' ἀντίς γιὰ σμίονα καὶ λι-  
(βάνι,

Τὴν πολυστενάχτην, ἰδοῦ, ψυχῆ μου σ' ἀφιερῶν,  
"Ὡ, κάτω ἀπ' τῷ ματιῶνε σου τοὺς οὐρανοὺς ὡς κάνει  
Ἡ χάρη σου ἔξω ἀπ' ἀριθμὸ νὰ αἰσθάνουμαι καὶ χρῶ-  
(νο,

Κ' ἤχους γιὰ νῶθρο ἀπ' τοὺς φριχτοὺς ἐλεύθερους  
(χειμῶνες,

"Ιτσα, νὰ γλυκελαδοῦν στοὺς αἰῶνας οἱ αἰῶνες.

### I. X.

"Ὡ κόκκινο τριαντάφυλλον, οὐράνια ὄπτασις !  
Ἡ μαύρη ἀχ πῶς σ' ἐπλήρωσε μοῖρα φαρμακερά !  
Μὰ ἐσὺ, ὃ ὑπέροχη ψυχῆ, τοῦ ὠραίου ὃ ἐξαισία  
Μορφῆ, τὴ μοῖρα τὴ σκληρῆ νικώντας, τρυφερά,  
Μές στὴν λαμπρὴν ἀτμόσφαιρα, στὴν ὁμορφίᾳ τοῦ ἀ-  
(πεῖρου,

Ξανοίγεις κὶ ἀκτινοβολεῖς μὲ ὑπέρτατη χαρὰ.  
Κὶ ὃ γλυκασμοί, ὃ σκιρτήματα, ὃ χαμογέλια ὄνειρου,  
Ψυχῆ, πὸς ἢ θέλα εὐγένεια σὲ φωτοσκλημμυρᾷ.

Κὶ ὃ ἔρωτας, νὰ ὃ ἔρωτας, πλανιέται ὀλόγυρά σου,  
Μὲ τὰ γλυκολαλήματα, λουλούδι ἔσπρινό,  
Πὸς ἢ μοῖρα κὶ ἀν νὰ σοῦ μαράνει λείει τὴν ὁμορφίᾳ  
(σου,

Ἐσὺ πὸς ὠραία φεγγοδολεῖς κὶ ἀπ' τὸν αὐγερινό !

### ΙΤΣΑ

"Ιτσα, σὴ μαύρη φλόγα, πὸς καίει τὴν ὑπαρξή μου,  
"Ὡ σφράγια ἐσὺ δροσοῦλα κὶ ὃ ἀνοιξὴς ἀγκαλιά !  
Στὸ ὠραίο τ' ἀνάβλεμμά σου σκιρτώντας ἡ ψυχῆ μου  
"Ἀνθισε κ' ἔστολισθη γυροῦλα ἀμυγδαλιά.

Κ' ἔτσι ὡς ἀνθεὶ ἡ ψυχῆ μου γυροῦλα ἀμυγδαλίτσα,  
Λιθάνι τ' ἄρωμά της γιὰ πένα ἀγάπης πνέει.  
"Ὡ, νίκα τοὺς χειμῶνες πὸς μὲ κυκλώνουν, "Ιτσα,  
Μὲ τὸ χαμόγελό σου πὸς ἐπάνωθὲ μου πλέει.

### Ω ΙΤΣΑ

"Ὡ "Ιτσα, "Ιτσα, ἀγάπη μου, κλαίοντας, ἀχ, μοῖρα  
(μου

Κλαῖνε τὰ δέντρα, τὰ ποιλιὰ, τὰ λουλούδα, τ' ἀγέρι,  
Γλυκύτατη, ὀρσιόστητη παιδοῦλα, σὴ ζωῆ μου  
Πάντα σὰν ἀστρι ἐστάθηνες, μακριὰ μου, σὰν ἀστέρι.

Ἐσὺ 'σαι ἡ "Ἄννα κ' ἡ "Ἀνθὴ κὶ ὅλα ὅσα τριγυροῦσα,  
Κορίτσι, γιὰ τὴν δὲ ἔχω μάθει τ' ὄνομά σου,  
Τώρα πὸς μὲ τὸ θάνατο παλαιόντας ποθῶ  
Γιὰ νὰ ξαναῶρω τὴ ζωῆ κὶ ἀχ ! τὴ γλυκεῖα ματιῶ  
(σου,

"Ὅραμὶ ὑπέρλαμπρον, ὃ ἐσὺ, πὸς ἐνάρετα διαθαίνεις  
"Ἀνάμωσ' ἀπὸ τὴ ζωῆ, Δόξα τής ὁμορφιάς,  
Καὶ στὰ ἐρείτια μιᾶς ψυχῆς ὠραῖα συντριμμένης  
Κάνεις λουλούδια γιὰ νάνθουν γλυκύτατης χαρᾶς,

Μὲ θαμβὸς ἀτενίζοντάς σε, ὃ κόρη, κὶ ἀπορία,  
Λέω πὸς φωτιστέφανος πρέπει γιὰ σὲ λαμπρός !  
Ἐλὸ μὲ τὰ τραγούδια σου τὴν πὸς θαθεῖα λατρεία,  
Ψυχῆ μου, δεῖξε στὴν ὠραία πὸς λάμπει "Ἐνας Θεός.

### ἈΝΘΟΥΛΑ

"Ἀνθούλα, οἱ μέρες μου ἀχαρες περνοῦν καὶ σκοτεινές  
"Ἀχ ! καὶ τὶς νύχτες ἀγρυπνα τὰ μάτια μου φυλάνε.  
Κ' εἴμωι μιὰ βάρκα ἐξώλινη πὸς οἱ μαύρες τρομακίτες  
Τῶν αἰσθημάτων οἱ ἄπνοες ἐδῶ καὶ κεῖ τὴν πάνε.

Πρὶν ἢ θαρκοῦλα, ἀγάπη μου, δουλιάζει ἡ θλιβερῆ,  
Νὰ τὴν σώσει μιὰ ματιὰ σου φτάνει μιὰ καὶ μόνο,  
Πιὰ δὲν ταιριάζει, "Ἀνθούλα μου, νὰ δεῖχνεσαι σκληρῆ,  
Σὲ μένῃ πὸς, ἀγαπώντας, ἀχ ! ὡς τὸ Θεὸ σὲ ὑψώνω.

### ΒΡΑΔΥΝΕΣ ΟΜΙΛΙΕΣ

Διὸ θεῖες ψυχές, ἀγάπη μου, ρόδα γλυκὰ τ' Ἀπρίλη,  
Πιὰ σὲ ραχοῦλα κάθονται καὶ βλέπεινε τὸ δεῖλι.  
Βλέπουν τὸν ἥλιο τὰ στερνὰ φιλήματα νὰ στέλλει,  
Καὶ στὰ ὠραῖα τὰ μάτια τοὺς δάκρυ καημοῦ ἀνατελ-  
(λεῖ.

—Φεῖγει ἡ ζωῆ μας, λείει ὃ νέος, κ' ἡ κόρη ἀναστε-  
(νάξει,

—Τὸ ἔρωταστέρι, ἀγάπη μου, γιὰ ἰδὲς πὸς μᾶς κοι-  
(τάξει.

—Τῶδα...μὰ, πὸς μου, ποῖος θεὸς ἐκεῖ ψηλὰ τὸ βγά-  
(νει ;

—Τὴ νύχτα κοῖτα πῶρχεται κὶ ὄκου πὸς σιγοφτάνει.

Οἱ θεῖες ψυχούλες πὸς σιγὰ τώρα μιλοῦν, καὶ μόνῃ  
"Ἀλοῦει ἡ νύχτα πῆφτασε κ' ἐπάνω τοὺς ἀπλώνει.

### ΣΚΙΑ

Σκιά, μπροστὰ στοῦ θανάτου πλανιέμαι τὰ παλάτια.  
"Ἀχ ! θὰ μὲ πνίξη ἡ ἄδυσο σὲ λίγο ἢ σκοτεινῆ,

"Ὡ Ζωῆ, στερνὰ πὸς δεῖχνεσαι στὰ ἐκστατικά μου  
(μάτια

"Ὀλόλομητη κὶ ὀλόχαρη, Ἐδὲμ ἀληθινή.

"Ἤχοι, ρυθμοί, τόνοι ἀπαλοί, ἁρμονικὸ μεθύσι...

Μὰ, ὃ θάνατε ἀναπάντεχε κὶ ὃ τριλοβαθε καημῆ,  
Δὲν ἔχω ἀνάμω τής ζωῆς τὶς θαθεῖες ἐννοίες ζῆσει,  
Καὶ μὲ τὸ μῦθο μὲ κυκλώνεις σέθανό σου, ὀμῆ !

## Ω ΕΡΗΜΙΑ ΜΟΥ...

Ὁ ἐρημιά μου, ἡ μοναξιά, ὡ δὴλως προσηλονία  
Ζωὴ θλιμμένη, συντριμμένοι λογισμοὶ πικροί.  
Πῶς μὲ χτυπάει μιὰ ζοφερὴ κατάκαρδα ἀγωνία!  
Ὁ ναυαγίου νοτιάγια ἐμπρός μου ὄραϊο νεκροί,

Γλυκειὲς ἀγάπες, μυστικὰ μου ὄνειρατα σθησιμένα,  
Μιὰ θαλασσοδαρτη κ' ἐγὼ βάρκα, χωρὶς κουτιά,  
Ὁ νὰ ἡ φλόγνια ἡ θάλασσα σὲ λίγο μαγιασιμένα  
Σ' ἕναν πλατὺ, σ' ἕναν βαθὺ τάφο μᾶς φέρνει πιά.

## ΖΩΗ

Ὁ ζωή, ὦ γλέντι, ὀλόφωτος, ὀλόχαρες, γλυκειὲς  
Μου μέρες, ροδαυγούλες μου, θαυμάσια δειλινά,  
Νύχτες φεγγαροστόλιστες, ἀνιφτες, μυστικὲς,  
Θάλασσες, βράχοι, ἀκρογιαλιὲς, κάμποι, πλαγιὲς,  
(θουνά,

Βροχοῦλες, τόξα οὐράνια, τῆς θείας καλοκαιριῶς  
Προάγγελιοι, ἀνάβρες, κρούσταλλο θουνίσιο κρύο νερὸ  
Στενάζοντας δὲν τραγουδοῦ γιὰ Δόξα, μὰ πού σᾶς  
Στεροῦμαι ἀγάπες μου βαθειὰ βαθειὰ πρὶν σᾶς χαρῶ.

## ΖΩΗ

Πλάση γλυκειά, γλυκιάτατε ρυθμὲ, ἀρθημὲ, ἀρμονία,  
Ἄνοιχε Λόγε, νιὲ Θεοῦ, πῶς νὰ σὲ πῶ, Ζωή;  
Χρυσόνειρου ἡ κάθε σου ξεχωριστὴ ὀπτασία  
Μ' ἄπνος εἶναι καὶ σκληρὸς ὁ νόμος: ἐπάντα ρεῖν,  
Ὁ νᾶταν μὲ τ' ἀδανάτᾳ σου τ' ἀγαθὰ στοιχεῖα,  
Ἐνοὶ τὸ ἐγὼ τὸ ἀνθρώπινον ἡ τέλος, ὡ Ζωή,  
Ὁσὰν λουλουδι ἀνθίζοντας νὰ πλέει, σ' εὐδαμονία,  
Δίλως τοῦ Θάνατου αἴσθησι καὶ νὰ φυλλορροεῖ.

Ἰωσήφ Ραφτόπουλος

## ΠΡΩΪΝΟΣ ΠΕΡΙΠΑΤΟΣ

Α΄.

Ζύγωνε νὰ τελιώσει ὁ Ἀπρίλης καὶ ἡ μέρα ἀπὸ  
τὸ πρωτὶ ἄρχισε ζεστὴ καὶ ὄραϊα.

Ὁ Στέφανος βγῆκε κατὰ τίς ἐννιά τὸ πρωτὶ ἀπὸ  
τὸ σπίτι, κι ὅταν ἔφτασε στὴν ἀρχὴ τῆς ὁδοῦ Κηφισ-  
σιᾶς κ' εἶδε τὸ πλῆθος τῶν λουλουδιῶν πού πουλοῦ-  
σαν, σκέφτηκε κι ἀποφάσισε νὰ πᾶει στὸ νεκροτα-  
φεῖο. Ἀγόρασε μερικὰ τριαντάφυλλα καὶ περπατών-  
τας ἀργά, συλλογιζότανε διάφορες ὑποθέσεις του.  
Μόνον τὸν ἀδερφό του, γιὰ κείνον ἄλλως τε πού πῆ-  
γαινε, δὲν ἔβαλε καὶ πολὺ στὸ νοῦ του. Ἐνα δυὸ  
φορὲς ἴσως, καὶ ἀόριστα.

Σὰν ἔφτασε ὁμοῦ στὸ μνήμα, λυπήθηκε κατὰ-  
καρδα.

Ἐβαλε συγκινημένος σ' ἕνα πῆλινο βάζο, πού βρι-  
σκόταν ἐκεῖ, τὰ λουλουδιὰ, καὶ παρατήρησε ὕστερα  
μὲ πόση ἐπιμέλεια φρόντιζε ἡ μητέρα του τὸν τάφο  
τοῦ παιδιοῦ τῆς, πού τῆχασε δεκάξη χρονῶ παλλη-  
κάρι.

Στάθηκε λυπημένος καὶ μὲ εὐλάβεια.

—Δεκάξη καὶ τέσσερα;— Ἐκοσι.— Ἐκοσι χρο-  
νῶν ἀκριβῶς θὰ εἶταγε τώρα.

Κ' αἰσθάνθηκε στὴν ἰδέα τοῦ μεγαλωμένου ἀερ-  
φοῦ του μιὰ τρυφερότητα ἀπέραντη φιλίας καὶ προ-  
στασιῶς.

Ἐῆχανε διαφορὰ ἡλικίας κάπου ἑπτὰ χρόνια μὲ τὸ  
μακαρίτη. Συλλογίστηκε, καὶ ντραπήκε πολὺ πού δὲν  
πήγαινε ποτὲ σχεδὸν στὸν τάφο του. Τελευταῖα διά-  
βασε τὰ γράμματα τοῦ σκυροῦ μὲ τῶνόμα του, κι ἀ-  
πὸ κάτω εἶταν χαραγμένο «ἐτῶν 16».

Αὐτὸ τὸ «ἐτῶν 16» τὸ θεωροῦσε φοβερὴ ἀδικία  
ἀπὸ τὴ φύση. Προσπάθησε κι ἄλλαξε σκέψεις, ἀφοῦ  
δὲ διορθωνόταν τίποτα. Ἄλλ' ἀπότομα τοῦρθε στὸ  
νοῦ τὸ εὐγενικὸ τ' ἀδερφοῦ του πρόσωπο, μὲ τὸ λε-  
πτὸ πονηρὸ χαμόγελο καὶ τὰ ὄραϊα γαλανὰ σκουρα  
μάτια, πού τοὺς ἔδιναν λάμψη κ' ἔκφραση τὰ μεγά-  
λα, πρὸς τ' ἀπάνω στριμμένα, τσίνουρα.

Ἀναστέναξε βαθιὰ, κ' ἔφυγε, ρήχνοντας μιὰ τε-  
λευταῖο ματιὰ στὰ κόκκινα τριαντάφυλλα πού τοῦ  
εἶχε βάλει.

\*\*\*

Βγῆκε ἀπὸ τὴν πίσω πόρτα τοῦ νεκροταφείου καὶ  
βρέθηκε στὰ «κοινὰ». Δὲν εἶχε προχωρήσει πολὺ ὅ-  
ταν τονὲ χαιρέτισε ἕνας ἐργάτης πού βρισκότανε σ'  
ἕναν τάφο καὶ τὸν ἔσκαβε καὶ τὸν ἰσοπέδωνε.

Ἔπειτα θὰ φύτευε· ἐκεῖτο ἄλλως τε ἔδειχνε τὸ καρ-  
ροτσάκι μὲ τὴ μιὰ ρόδα καὶ τὰ δυὸ πόδια πού περι-  
μενε δίπλα του, φορτωμένο μὲ διάφορες γαιουφαλιὲς,  
γεράνια, καὶ τριανταφυλλιὲς.

Ὁ Στέφανος τοῦ ἀνταπόδωσε τὸ χαιρετισμὸ, κι ὁ  
ἄνθρωπος πού ἔσκαβε τοῦ ζήτησε πληροφορίες γιὰ  
τὸν πατέρα του καὶ γιὰ τὸ περιβάλλον πού εἶχαν στὰ  
Πατήσια.

Καὶ τοῦ πρόστεσε ἀκόμα·

—Ἦθελα νᾶρθω ἀπὸ καιρὸ νὰ ἰδῶ τὸν πατέρα  
σου, ἀλλὰ τί νὰ σοῦ κάνω πού ἔπαθα ἀπὸ πλευριτὴ  
κ' ἔμεινα κάπου ἕξ ἡ μῆνες στὸ κρεβάτι... Ἄστα!  
εἶπε, κι ἄρχισε πάλι τὸ σκάψιμο μὲ τὰ μεγάλα, μα-  
κριὰ κι ἀδύνατα χέρια του.

Σὲ λίγο ἔπαψε νὰ σκάβει κ' ἔμεινε ὀρθὸς, σὲ στά-  
ση κοψομεσιτισμένου, μὲ τὸ τσαπὶ στὸ χέρι, νὰ πά-  
ρει λίγη ἀνάσα.

Ἔτανε πενήντα χρονῶν ἄνθρωπος, ἀδύνατος, μα-  
κρομούρης, φαικρός, μὲ πολὺ μακριὰ πόδια, καὶ κον-  
τὸ κορμὶ, καμπουριασμένο.

—Ὁ καλὸς καλὸ δὲν ἔχει, εἶπε σὰ ν' ἀπάντησε  
σὲ δικὸ του συλλογισμό, κι ἀρχίνησε πάλι τὴ δουλιὰ.  
Τί τὸ ὄφελος; δουλεύω, δουλεύω, μὰ νᾶρωσθήσω μιὰ  
μέρα, τὴν ἄλλη δὲν ἔχω νὰ φάω... Πρέπει νὰ δου-  
λεύω... Ἐδῶ! (εἶπε σὰ νὰ τὸν ἔπεινε κανένας ἀ-  
πὸ τ' ἀφτὶ καὶ τὸν ἔβαζε στὴ θέση του). Καλὰ πού-  
χω καὶ κείνο τὸ καλύθι καὶ κάθουμαι, γιὰτὶ ἀλλιῶς  
εἶτανε νὰ μὲ κλαῖς. Βλαστήμα τα...

—Φαίνεσαι ἀδύνατος... τοῦ εἶπε ὁ Στέφανος.

—Βάλε πού μοῦχουνε βγάλε καὶ τρία παῖδια!

—Περίεργο! τόσο ἄρρωστος εἶσιναι;

—Ποῦ μὲ βλέπεις ζωντανὸ νὰ σοῦ φαίνεται περί-  
εργο.

Κ' ἔπειτ' ἀπὸ λίγο.

—Γιὰ νὰ γάτσω νὰ σοῦ ἰστορήσω τί ἔπαθα. θὰ  
περάσει τὸ μεσημέρι.

Κι ἄρχισε πάλι τὴ δουλιὰ, τὸ σκάψιμο.. Ἀλλὰ ὁ  
Στέφανος ἔμεινε ἀκίνητος, προσεχτικὸς, ὡς πού ἔ-

κείνος τότε σκάδοντας, τότε ξεκουράζοντας την ξεχαρβαλωμένη μέση του, δηγήθηκε:

—Είμουν άρρωστος ἐγώ, κ' ἡ γριά μου σερνότανε κι αὐτή, πάσχει ἀπὸ χρόνιους ἀρθρίτες ἢ φουκαριάρα. Δὲν εἶχαμε πεντάρα, δὲν μπορούσα νὰ κάνω οὔτε μισὸ μεροκάματο. Σὲ λίγο ἔπεσα στὸ κρεβάτι, φέραμε τὸ γιατρό.

—Εἶσαι σὲ κακὸ χάλι, μοῦ λέει, νὰ φροντίσεις νὰ πῆς στὸ νοσοκομεῖο. Πρέπει νὰ σοῦ βγάλουνε τὰ ὑγρὰ ποῦχεις στὰ πλευρά σου. Εἶσαι πολὺ ἀδύνατος...

—Τὰ χρειάστηκα. Στέλνω τὴ γριά μου στὸ δερματέμπορο τὸ Χρυσοδόνη, ποὺ τοῦ ἐργάζομαι δεκαπέντε χρόνια, γίνθηκε ἐκατομμυριούχος τώρα κι αὐτός, καὶ μοῦ στέλνει ὁ ἀθεόφοβος δέκα δραχμές, καὶ μοῦ παραγγέλνει νὰ κοιταχῶ καλὰ κιόλας! Δανείστηκα ἀποδῶ, δανείστηκα ἀποκεῖ, ἀλλὰ τὰ λεφτὰ πηγοῖνανε καὶ χαῖρι δὲν ἔβλεπα. Ἀφοῦ εἶδα κι ἀπόειδα, ἔβαλα λυτούς καὶ δεμένους νὰ μὲ βάλουνε σὲ κανένα νοσοκομεῖο. «Τίποτα! Πουθενά... Δὲν ἔπαρχει θέση!» Φωνάζω πάλι τὸ γιατρό, μ' ἔξετάζει.

—Θὰ πεθαίνεισ! μοῦ λέει ξάστερα.

—Τί νὰ κάνω;

—Νὰ πῆς στὸ νοσοκομεῖο.

Λέω στὴ γριά καὶ πουλάει κάτι νοσοιδούλες ποῦχαμε ἀκόμα, καὶ παραγγέλνω στὸ Φίλιππα τὸν ἀμαξὰ νᾶρθει νὰ μὲ πάρει. Μὲ ντύνει ἡ γριά, μὲ φασκιώνει, μοῦ ρήχνει κ' ἓνα δυὸ κουβέρτες γιὰ νὰ μὴν κρυώνω, ἔρχονται καὶ δυὸ τρεῖς ἄλλοι καὶ μὲ βαστᾶνε γιὰ νὰ μὲ μπάσουνε στὴν ἀμαξά.

—Ποῦ θὰ πῆς, κυρ Μανώλη; μὲ ρωτᾶν οἱ γειτόνοι.

—Μὴ σᾶς νοιάζει, τοὺς κάνω. Στὸ νοσοκομεῖο. Θέλουνε δὲ θέλουνε θὰ μὲ κρατήσουνε. Θὰ δοῦνε τὰ χάλια μου καὶ θὰ μελυτηθοῦνε.

Μπῆρε κ' ἡ γριά στὴν ἀμαξά.

—Τράβ. ἀμαξά, φωνάζω. Στὸ Πολιτικὸ Νοσοκομεῖο.

Ἐφτασα λιγοθυμισμένος, ἡ γριά μου μ' ἔκλαιγε ζωντανό.

Κατεβαίνει ἀπὸ τὴν ἀμαξά τὴν εἶχα ὀρμημενὴ καὶ ζήτησε νὰ δεῖ τὸν ἴδιο τὸ διαφορετὴ.

Ἐρχεται σὲ λίγο μ' ἓνα παιδάριο μ' ἄσπρη ποδιά. Γιατρός εἶτανε, νοσοκόμος, δὲν ξοῖρω, σὲ γελῶ.

—Ἐχεις χαρτί; μὲ ρωτᾶει. νὰ μπῆς στὸ Νοσοκομεῖο;

—Τί χαρτί νᾶχω;.. Δὲ βλέπετε τὰ μούτρα μου; Εἶμαι ἄρρωστος τοῦ θανατᾶ, ἔχω ὑγρὰ στὰ πλευρά καὶ πρέπει νὰ μοῦ κάνετε ἐγχείρηση.

—Δὲν ἔχει θέση, μ' ἔκοψε.

Τοῦ ξαναλέω πὼς εἶμαι χωρὶς γιατρό, πὼς δὲν ἔχω νὰ διατηρηθῶ, πὼς δὲ βαστάω, πὼς κουράστηκα νὰ εἶμαι τόσοσ καιρὸ ξεπλωμένος ἀπὸ τὸ ἴδιο πλευρό.

—Δὲν ἔχει θέση, μ' ἔκοβε.

Μ' ἔπιασε κρόσ ἰδρώτας.

—Δὲ μὲ λυπᾶσαι; τοῦ λέω, δὲ φοβάσαι τὸ Θεό;.. καὶ μὲ πῆρανε καὶ μένα καὶ τὴ γριά μου σὰν τὰ μικρὰ παιδιὰ τὰ γλάματα.

—Βάστα, μοῦ λέει, ὅτι περνᾶει ἀπὸ τὸ χέρι μου. θὰ σοῦ κάνω.

Ἐφυγε, κι ὅταν ξανάρθε:

—Δὲν ἔχει θέση, πουθενά, πουθενί, δὲν ἔχει θέση...

Μείναμε... Καὶ γὼ τὸν κοιτάξα καὶ κείνος μὲ κοίταζε καὶ δὲ μιλάγαμε.

—Τί θὰ κάνουμε, Μανώλη; μὲ ρωτᾶει ὁ ἀμαξᾶς.

—Δὲν εἶμαι γιὰ γιατροειά, τοῦ φωνάζω, γύρισε σπῆτι καὶ πεθάνω!...

Μέσα στὴν ἀμαξά μοῦ φαινότανε σὰ νᾶμωνα πεθαμένος καὶ μὲ πηγαίνανε! Οὔτε ἴνα σκεφτῶ. οὔτε νὰ κουνηθῶ, οὔτε νὰ μιλήσω μπορούσα... Ἡ γριά μου, καθισμένη ἀπέναντί μου, ξαναμμένη, μοῦκανε ἄερα μὲ τὸ μαντήλι τῆς καὶ σιγὸκλαίγε.

Σὰ φτάσαμε, ἤρθανε γειτόνοι καὶ γειτονίσστες καὶ μᾶς παρηγορούσανε. Φέρανε λίγο καφέ καὶ μιὰ στάλα κονιάκ, γιὰ τὴ γριά, νὰ στιλωθεῖ ἡ καρδιά τῆς. Ἐγὼ ποῦ μπορούσα νὰ βάλω τίποτα στὸ στόμα μου.

Τὴν ἄλλη μέρα εἶμουνε πολὺ χειρότερα. Καταλάβαινα πὼς πεθαίω. Ἡ γριά μου δὲν τὸ κούναγε ἀπὸ κοντὰ μου. Μὲ τῶνα τῆς μάγουλο ἀναμμένο φωτιά, καὶ μὲ τᾶλλο κίτρινο, μὲ κοίταζε μὲ τὰ καμμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα μάτια τῆς, καὶ μοῦκανε ἄερα, γιὰτὶ ψηρόμωνα. Δὲν ἀποχτήσταμε, βλέπετε, παιδιὰ, καὶ σὰ χανόμωνα ἐγὼ, θὰ χανότανε γι αὐτῆρε ὁ κόσμος ὅλος...

Γιὰ μιὰ στιγμή ὅμως ἄνοιξα τὰ μάτια μου καὶ τῆς λέω.

—Ντύσου, καθοσιγυρίσου, κάπου θὰ σὲ στειλῶ.

Σὰν ἐτοιμάστηκε, μὲ σκούνησε νὰ καταλάβω.

—Θὰ πῆς, τῆς λέω, στοὺς Ἁγίους Θεοδώρους. ἐκεῖ θὰ ζητήσεις τὴν Ἀγγλικὴ Πρεσβεῖα. Θὰ σοῦ τὴ δείξουνε. Ἄμα μπῆς μέσα, θὰ ζητήσεις τὴν κυρία. Εἶναι κόρη τοῦ πρέσβη. Κοίταξε νὰ μὴ σὲ διώξουνε, κοίταξε ἀκόμα νὰ δεῖς τὴν ἴδια καὶ νὰ τῆς πῆς τὴν κατάστασή μου. Εἶναι καλὴ· κάτι μπορεῖ νὰ μᾶς κάνει...

Εἶχα δουλέψει, βλέπετε, κηπουρός, στὴν πρεσβεῖα, κάπου ἓνα χρόνο, καὶ μὲ γνώριζε ἡ πρεσβαῖνα. καταδεχτικῶς, καὶ μοῦ μιλοῦσε.

...Σὰ γύρισε ἡ γριά, μοῦ βάζει στὸ χέρι δυὸ εἰκοσιπεντάριμα καὶ μοῦ εἶπε πὼς μοῦ παραγγέλνει ἡ πρεσβαῖνα πὼς θὰ φροντίσει.

Τὴν ἄλλη μέρα, κατὰ τὶς ἐννιά τὸ πρωί, ἀκοῖμε νὰ σταματᾶει στὴν πόρτα μᾶς αὐτοκίνητο.

Ἐκανα τὸ στόμαρό μου.

—Ἐλα Παναγιά μου. μεγαλόχαρη, κάνε τὸ θάμα σου...

Εἶταν ἓνα μεγάλο αὐτοκίνητο μὲ μιὰ σημαϊοῖλα μ' ἓναν κόκκινο στυλὸ, ποὺ μὲ πῆρε.

Τὴ γλύτωσα, εἶπα μέσα μου· κάτι μπορεῖ νὰ γίνει.

Σὲ δέκα λεπτὰ σταμάτησε τ' αὐτοκίνητο. Μὲ κατεβάσανε μὲ τὸ φορεῖο οἱ νοσοκόμοι, καὶ σὰν ἄνοιξα τὰ μάτια μου, κέρωσα... Μῆχανε ὄξω ἀπ' τὸ Πολιτικὸ Νοσοκομεῖο! Εἶχα ἓνα φόβο πὼς θὰ μὲ διώξουνε πάλι, ὅταν μάλιστα κάποιος ρώτησε γιὰ μένα ποῖς εἶμαι κι ἀπὸ ποῦ ἔρχομαι, ἀλλὰ ὁ ἄνθρωπος τῆς πρεσβεῖας ποὺ μὲ κοιμάνταρε, δὲν τοῦ ἀπάντησε, μόνο ἔβγαλε ἓνα χαρτὶ τσακισμένο στὰ δυὸ, τὸ

άνοιξε και τους τὸ ἔδειξε φάτσα μὲ τις βούλλες τῆς πρεσβείας.

... Ἐκεῖ τώρα, τὰ ὅσα τράβηξα, ἄσ' τα ! Ἦρθε τὴν ἴδια μέρα ὁ χασιότης μὲ τὰ χασαπόπουλά του, καὶ μὲ ξέταξε, καὶ μ' ἔδειχνε, καὶ τὰ δασκάλευε ἀπάνω μου, καὶ κείν' κουνάγανε τὸ κεφάλι του, τάχα πὼς καταλαβαίνανε. Καὶ μιὰ ὥρα πρὶν ἀπὸ τὸ μεσημέρι μὲ μεταφέρανε στὸ χειρουργεῖο καὶ μοῦ σκίσανε κρέατα καὶ μ' ἀνοίξανε, καὶ μοῦ σπάσανε παῖδια καὶ μοῦ τὰ πετάξανε, καὶ μοῦ βγάζανε ὑγρὰ καὶ μοῦ δάζανε φάρμακα, κ' ἔπειτα μοῦ βάλανε σωλῆνες, καὶ τὰ ὑγρὰ πού τρέξανε, μοῦ ἔλεγε ἡ Νότι, ἡ νοσοκόμα, ἄλλο πρῶμα !... Μὰ δόξα νάχει ὁ Θεός, σὲ πέντε μῆνες βγήκα ἀπ' τὸ Νοσοκομεῖο, καλά, κι ἄρχισα πάλι τὴ δουλιὰ, σιγὰ σιγὰ πρῶτα, μὲ τὸ κολάϊ, μὲ μικρὰ μερμετάκια σὲ περιβολάκια σπιτιῶν, κ' ἔπειτα ἄρχισα πάλι τὸ μεροκάματο, καὶ περιμένω νὰ ζήσω ἀκόμα κάμποσα χρόνια καὶ τότε πιά, πὺδ κουρασμένος, πὺδ γέρος, νὰ μῶν μὲ ἡσυχία ἐδῶ μέσα, ν' ἀναπαυτῶ, σὰν τὸν παπούλη πού πέθανε οὐδὲν χρόν. καὶ σὰν τὸν πατέρα μου, ἐβδομηῆτα.

(Στῆλο φύλλο τελιώνει)

Ἰουλίττα Περσάνη

## ΕΙΚΟΝΕΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΟΛΗ

### III

Στὴν Πόλη, ἡ Κυριακάτικη ἐκδρομὴ εἶναι γενικὴ, συνηθισμένη, κι ἀπὸ τίς πὺδ εὐχάριστες ἢ ἐκδρομὴ στὰ Πριγκηπόνησα.

Ἐμεῖς πηγαίναμε ταχτικά τὸ Σάββατο καὶ γυρίζαμε μὲ τὸ πρωινὸ βαποράκι τῆς Δευτέρας.

Ἐχετε κέφι νὰ περάσετε καὶ οἱ δύο τρεῖς μέρες μαζί μας ; Ἀξίζει τὸν κόπο, σὰς τὸ θεθαίωνα, ἀφοῦ μάλιστα δὲ θὰ πάθετε οἱ ἐκεῖνο πού πωθαίναμε μεις ταχτικά — νὰ μείνετε δηλ. πανὶ μὲ πανὶ ! Ὅσα κι ἂν λογαριάζαμε πὼς θὰ μᾶς πᾶνε, δὲ φτάνανε ποτὲ τὰ λεφτά μας — τέτια καταβόθρα γιὰ χρήματα εἶναι τὰ Πριγκηπόνησα τῆς Πόλης !

Τὸ ταξίδι ἀπὸ τὸ Γιοφύρι στὴν Πριγκηπο κρατᾶει δύο ὥρες κ' ἓνα τέταρτο. Θὰ διαλέξουμε μιὰ μέρα χωρὶς Ἰοτιᾶ, γιατί ἄλλιως θὰ κακοπεράσουμε. Βλέπετε, πὼς τὰ πράματα σ' αὐτὸν τὸν κόσμο ἀλλάζουνε ὀνη, κατὰ τὸ «φύσημα τοῦ ἀέρα». Ἐτσι κ' ἡ θάλασσα τοῦ Μαρμαρᾶ εἶναι ἀπὸ τίς πὺδ ἰδιότροπες, ἔχει ὁμως ἓνα σταθερὸ σημάδι γιὰ γνώριμα — σὰ φυσᾶ βοριάς εἶναι ἡσυχία καὶ καλοταξίδευτη, σὰ φυσᾶ νοτιάς — οὔφ ! παράτα την. . .

Θάλασσα ἰδιότροπη ! Γιατί ἓνας ἀέρας, ἓνα φύσημα, νὰ σ' ἀλλάξει τόσο ; Πολλὲς φορές σὲ παρομοιάσανε μὲ τὴ γυναίκα. Μὰ νὰ μποροῦσε ὁμως κανεὶς νὰ ξαίρει πὼς θὰ βρεῖ τὴ γυναίκα του, σὰ γυρίσει σπίτι του, ἀπὸ τὸν ἀέρα πού φυσᾶ ;

Μὲ τὸ καθάριο βοριάδακι θὰ σᾶς προσκαλέσω νὰ κάτσουμε στὴ μύτη τοῦ βαποριοῦ. Ἐκεῖ γιομίζουμε τὰ πνεμόνια μὲ φρέσκια ἀμύρα, καὶ δυναμώνουμε τὴν αἴσθησιν τῆς υγείας καὶ τῆς χαρᾶς.

Ἡ μύτη τοῦ βαποριοῦ σκίζει τὰ νερά, δελφίγια κηδᾶνε γύρω, ὁ κόσμος πού μᾶς τριγυρίζει βρισκε-

ται σ' ἓνα θεληματικὸ ξεκούρασμα ἀπὸ τὸν ἀγῶνα τῆς ἐβδομάδας. Καλοσύνη κυριαρχεῖ, καλοσύνη, γιατί ὁ κόσμος βγήκε νὰ ξεκουραστεῖ καὶ νὰ ξεδέψει. Οἱ κακίες περιμένουνε στὸ γραφεῖο γιὰ τὴ Δευτέρα, πού ἀρχίζει ὁ σκληρὸς ἀγῶνας — ἡ κούραση, ἡ ψευτιά, τὸ κέρδος, οἱ κακίες.

Ζυγώνουμε στὴν Πρώτη, στὴν Ἀντιγόνη, στὴ Χάλκη, καὶ, τελευταία, στὴν Πριγκηπο.

Νησιάκια πευκοφυτεμένα, δροσερὰ, τὸ ἓνα πὺδ δασωμένο ἀπὸ τᾶλλα, ὡς πού φτάνουμε στὸ μεγαλύτερο καὶ ὠραιότερο — τὴν Πριγκηπο.

Περνώντας τὴ Χάλκη, εἶδαμε καὶ τὰ μεγάλα σκολειὰ, τὴ Θεολογικὴ καὶ τὴν Ἐμπορικὴ.

Μόλις βγοῦμε — σιγὰ καὶ ζουληχτὰ, γιατί τὸ πλῆθος εἶναι ἀσφυχτικό — μᾶς περιμένουνε ὅλα τὰ κοριτσόπουλα τοῦ νησιοῦ σὲ παράταξη, δεξιά κι ἀριστερὰ, στὴν ἀποβάθρα. Καὶ λίγο πὺδ πέρα ἔχουμε τὴν ἀριστοκρατικὴ «παράταξη» κοριτσιῶν, κάτου ἀπὸ τὸ Ξενοδοχεῖο τῆς «Debarquadeere». Οἱ δύο παράταξεις διαφέρουνε μόνον σ' αὐτὸ : Τὸ λαϊκὸ κορίτσι σοῦ γελᾷ καὶ σὲ τραβᾷ μὲ εὐκρίνεια, τολμηρὰ, θεληματικὰ, φυσικά. Ἡ ἀριστοκρατίσσα ὁμως ἀναγκάζεται νὰ περιοριστεῖ σὲ μιὰν ἀδιάφορη τάχιν ἐπίδειξη λούσου καὶ χάρις, καὶ σὲ κρυφὲς λοξὲς ματιὲς στοὺς νέους πού βγαίνουνε ἀπὸ τὸ βαπόρι. . . Ἐκεῖνες, καλέ, δὲν κατεβήκανε γιὰ νὰ δοῖνε τὸν κόσμο. . . Ἄ μᾶ ! Ἐ τ υ χ ε νᾶναι κεί. . .

Τώρα, πὼς θὰ περάσουμε τίς τρεῖς μας μέρες ; Σάββατο, Κυριακὴ, Δευτέρα ! Ναι, μὰ εἶναι καὶ Σάββατο νύχτα καὶ Κυριακὴ νύχτα. Λοιπὸν μᾶς κάνουν πέντε μέρες τὸ ὅλον — γιατί δὲ φαντάζεστε, βέβαια, πὼς ἤρθατε δύο γιὰ νὰ κοιμηθῶμε. . .

Πᾶμε στὸ Hôtel de Debarquadeere — «Occupées — Monsieur et Mes dames». Δὲν εἶχε θέση, καλὰ, παραπάνω. Ἀνεβαίνουμε τὸν ἀνηφορικὸ δρόμο, παίρνουμε μιὰ δικτόρια, ψάθινο ἐξοχικὸ ἀμαξάκι, καὶ πιάνομε τὰ ξενοδοχεῖα κατὰ σειρά.

Hôtel des Etrangères — Μάλιστα, ἔχει τρία δωμάτια — Ὁραῖα, καὶ μεις αἰτὸ θέλουμε ! — Ἐκοσι λίρες τὸ ἄτομο μὲ τροφή. — Ἄ, ἐδῶ σκοντάψαμε, καὶ μάλιστα ἀπ' τὸ πρῶτο σκαλοπατί. Χμ, χμ. . . Βλέπετε ὅλα εἶναι καλὰ, ἀλλὰ ἐμεῖς θέλουμε νὰ τρῶμε ἅπου βρεθοῦμε, θέλουμε ἐλευθερία κινήσεων. . . Ἀὲ δίνετε δωμάτια μόνον, χωρὶς φαγί ;

— Ὁχι, κυρία μου, ὁ κανονισμός, βλέπετε. . . πολὺ εὐχαρίστως, διότι εἶσατε τόσοσ γνωστοί. ἀλλὰ. . . θὰ ἐγίνετο κακὸν προηγούμενον. . .

Μ' ἄλλους λόγους, τράβη κορδέλλα. . .

Ἄ, νὰ μιὰ Pension de famille Οἰκογενειακὸν ἄστυλον, — πάει νὰ πεῖ θὰ σέβεται τὸ ποιητὸν τοῦ «Μπαμπᾶ» περισσότερο ἀπὸ τᾶλλα.

Ἐδῶ δούλεψε κατεργαριά. Πρῶτα ἔγινε διανομὴ ῥόλων. . . Λοιπὸν, σταθετὴ παιδιὰ. Ἐγὼ εἶμαι ἡ μαμά, πο ἂν θὰ γίνετ μπαμπᾶς ; Διαλέγουμε ἓνα ἀπὸ τοὺς τρεῖς ἐθελοντὰς τῆς παρέας μας γιὰ τὸ σοβαρὸ ῥόλο. Λοιπὸν, ὁ μπαμπᾶς, ἡ μαμά, τὰ παιδιὰ, δύο, ἢ ἀνεψιά καὶ ὁ. . . ἀνεψιός, καὶ ἡ ὑπερέτρια.

Ἀφίνουμε τὰ παιδιὰ, τὰ μπαμπᾶκια καὶ τὴ δούλη στὸ Etrangères προσωρινῶς, καὶ προχωροῦμε στὴν Πανσιὸν μὲ τὸ πὺδ μειλίγιο καὶ εἰρηρικὸ ἔφος.

Τὸ στρατήγημα πετυχαίνει. Μᾶς δίνουν τρία δω-

μάτια στο δεύτερο πάτωμα, με κουνουπιέρες, με περιποίηση, άνεση.

Ρωτάμε. — Έχετε φαγί μέσα;

—Μάλιστα, όχι πάντοτε υποχρεωτικό. Φυσικά προτιμούμε να τρώτε μέσα.

Το οικογενειακό συμβούλιο αποφασίζει να παίρνουμε πρόγευμα μέσα στην Πανσιόν — πρώτο άρθρο της συνθήκης για έξιμενισμό — όχτώ λίρες τη βραδιά τα τρία δωμάτια!

Άξιζε να υπογραφεί αυτή η συνθήκη ακόμα και με σκληρότερες παραχωρήσεις.

Ο «άνεμνός» μου τρέχει και φέρνει τα παιδιά και τις άποσκευές. Τον κατεργάρι... Τά φέρνει με τόση διπλωματία, πού ούτε μās πήραν πρέφα. Ά, όλα κι όλα... μά οι μεγάλες οικογένειες είναι μία αντίπαλεια των ξενοδόχων.

Σιάζουμε λιγάκι τα πράματα και περνάμε από ένα ρούχο «της φωτιάς» ή μάλλον και της φωτιάς και του νερού, και της ρετινίας. Γιατί μήν ξεχνάτε πως θα παλαίψουμε και θα θουτήξουμε σ' όλα τα στοιχεία, μια πού ήρθουμε δώ στην Πρίγκηπο.

Ός πού να ντυθούμε, ο «Μπαμπάς» είχε φέρει τα γαϊδουράκια. Μās ειδοποίησαν άλλως τε μονάχα τους, και εΐτανε περιττό να τρέξει και κείνος ιδρωμένος να μās τó πεί.

—Γρήγορα, παιδιά, τόση ώρα είναι πού είμαστε έτοιμοι...

—Καλά, λοιπόν, δέ σās άκούμε, θαρρείς, τόση ώρα;

Μιά έκτακτη γαϊδουροεκαταρεία. Σε λιγότερο από μια ώρα είμαστε στη Γλώσσα!

Θέ μου, τί γίνεται αΐτου! Τα πείκα πλημμυρίζουνε από κοσμάκη πού διασκεδάζει. Χαλιά ρηχμένα πόνου στις δελόνες του δάσους, κούνιες, λατέρνες, φόξτροφ, φαγιά, μύρες, μεζέδες, γαλιαντζήδες...

Η «Γλώσσα» έξέχει, δασομένο άκρωτήρι μέσα στη θάλασσα, και σχηματίζει μαζί με ένα άλλο άκρωτήρι, κόλπο βαθύ.

Έκει γίνονται τα μπαιν-μίζε, ζωηρά και παιγνιδάρικα, και οι θαρκοϋλες πηγαίνόερχονται με τολμηρούς νεαρούς έξερευνητές.

Παίρνουμε και μεις τό σχετικό μπάνιο, τί να γίνει; A la guerre comme à la guerre!

Άλλά, χωρίς να θέλω, βγάω άλάκερη κατήχηση σέ δυο νέους πού θρεθήκανε άξαφνα μπροστά στη μικρούλα της παρέας μας και την τρομάξανε. Εΐχον έλθει υποδουλιακώς, με μακροβούτι, και μου τó έξηγήσανε εύγενικά, άγγίζοντας τό θρεγμένο τοίς κεφάλι στη θέση τουκαπέλλου πού θάγγιζανε με τό ίδιο κίνημα—στην ξηρά.

Άκούσατε ποτέ σας τρεις ώρες μπάνιο ;... Έ, λοιπόν τρεις ώρες κάναμε μέσα στο νερό! Αΐθήθεια, πού θγαίναμε στην άμμουδιά και ξαναπέφταμε — και μπάινουμε στη θάρα μας και τραβούσαμε κουπί και πάλι πέφταμε σάνοναχτά, μά όλο μαζί βάσταξε τρεις ώρες...

Φαντάζεστε πόσο φάγαμε ύστερα... Καταβροχθίσαμε όλες τις προμήθειες πού είχαμε πάρει από τό

σπίτι μας για δυο μέρες — και φάγαμε κι άλλα τόσα από τό ξεχικό ξενοδοχείο.

Τό άπόγεμα κοιμηθήκαμε λίγο στα τσάμια; ύστερα πήραμε δυο άμάξια, και κάναμε τό «μεγάλο γύρο». Στις έφτά φάγαμε βραδινό, ύστερα κοιμήσαμε τα παιδιά και κατόπι πήραμε πάλι άμάξια με τη συμφωνία να μās στοματάνε όπου θέλουμε και να μās περιμένουνε δίχως λόγια.

Άφού σταθήκαμε σέ δυο τρεις μεριές του νησιού, και χόρευε η νεολαία της παρέας μας, κηρύξαμε κατά γενική άπαιτήση, από όλοι τα έγκάσμια.

—Τρόβα, άμαξιά, τρόβα...

Τό φεγγάρι είχε άψηλώσει, όλοστρόγγυλο, τα πείκα σκορπούσανε δυνατώτερη την ευχάριστη μυρουδιά τους μέσα στην ήσυχία και δροσιά της νύχτας.

Έμεις, άποκεκομμένοι από της μέρας την έντονη ζωή, είμαστε πιά έτοιμοι να ρουφήξουμε όλη αυτή την όμορφιά. Σταματήσαμε τό άμάξι και βγήκαμε και ξαπλώσαμε κάτου από τα πείκα. Σε λίγο τό ένα άπλό τραγούδι άκολούθησε άλλο, — πάψαμε και τα τραγούδια κι άρχισαμε τα παραμύθια και θυθιστήκαμε σέ σιωπή γλυκειά, γομάτη από τό ψευθύρισμα των πένκων και τό φλοΐσο της θάλασσας. Άξαφνα ο άμαξάς ήθε να μās θυμίσει την ώρα. Δυο μετά τα μεσάνυχτα! Θέ μου... Πώς πέρασε η ώρα!

Την άλλη μέρα κάναμε χρηματιστικές μελέτες.

—Βρέ παιδιά, δέ φτάνουν τα λεφτά μας να φάμε ούτε στο Debarquadeereούτε στη «Γλώσσα», μά ούτε και στην Πανσιόν. Λοιπόν;

—Πάμε στο Ρωσσικό...

Πήγαμε και παραγγείλαμε μπιρτέκια και πιπάτες τηγανιτές.

Ός πού να γίνουν, είδαμε Ρωσικές εμφάνισεις, δσες θέλαμε... και δέ θέλαμε. Ρωσίδες χορεύτριες, χορέψανε με μια εύλυγισιά μ' ένα πάθος για τη ρυθμική κίνηση, πού δέν περιγράφεται. Μερικές, όμορφες κι άρχοντικές, νόμιζες πως εΐτανε άκόμα στα παλάτια τους και δεχόντανε καλεσμένους. Άλλες πάλι είχανε φανερό τον τύπο της γυναίκας πού θέλει τον εύκολο έρωτα, τό πάθος, κι ή τό εύκολο χοΐμα.

Κ' έτσι, με τό τραγούδι, τό χορό τους, τα κάλλη τους, κάμανε την Πρίγκηπο Κόλαση μαζί και Παράδεισο...

Σά φάγαμε, βγήκαμε να κάσουμε γύρο στο Debarquadeere. Πήγαμε στο θέατρο, στην Gazz-orchestra Περωπήσαμε με τό πλήθος. Οι νύφτες κ' οι άξιοματικοί του «Αδέραφ» λάμπουνε με τις ώραιες θερινές στολές τους. Οι Ρώσσοι και οι Ρωσίδες γεμίζουν τό ρραι με θόρυβο.

Η όμορφη και mondaine Πριγκηπιώτισσα κυριαρχεί με τη σεμνή της όμορφιά, και μεις πού ήρθαμε να ξεσκάσουμε, τους βλέπουμε όλους, τα άπολαμβάνουμε όλα, μά δέ χορίζουμε ποτέ κι από την ίδιατερη παρέα μας.

Την άλλη μέρα ξημέρωσε Δευτέρα πρωί. Μετράμε πάλι τα λεφτά μας. Μās μένουνε μόνο δσα φτάνουν να γυρίσουμε στα σπίτια μας, με... δεύτερη θέση στο βαποράκι.

**Βασπορτίσσα**



# Ο ΝΟΥΜΑΣ

## ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΙΔΡΥΘΗΚΕ ΣΤΗ 1903

### ΒΓΑΙΝΕΙ ΔΥΟ ΦΟΡΕΣ ΤΟ ΜΗΝΑ

Ιδιοκτήτης, εκδότης και Διευθυντής: Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Ταχτικοί συντάχτες: ΡΗΓΑΣ ΓΚΟΛΦΗΣ, ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ, Γ. ΦΤΕΡΗΣ, ΚΙΜΩΝ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΣ, ΠΑΝΟΣ Δ. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ, Α. ΣΤΕΪΝΜΕΙΤΣ

Γραφεία: Κολοκοτρώνη 25<sup>β</sup>

(Χαρτοπωλείο Γ. Σανθουδάκη)

#### ΣΥΝΤΡΟΜΕΣ:

Για την Ελλάδα	{	δρ. 30	το χρόνο.
		15	το εξάμηνο.
		8	το τρίμηνο.
Για την Αγγλία & Αίγυπτο	{	£ 1	το χρόνο
		0,10	το εξάμηνο
Για την Αμερική	{	\$ 5	το χρόνο
		3	το εξάμηνο
αι για τα άλλα μέρη 40 φρ. τη χρονιά.			

## ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΑ

**Π**ΟΛΛΟΙ ποιητές, λόγιοι και καλλιτέχνες, οι: Κωστής Παλαμάς, Λάμπρος Πορφύρας, Δ. Ταγκόπουλος, Π. Νιρβάνας, Ζ. Παπαντωνίου, Κώστας Παρορίτης, Κώστας Βάρναλης, Άγγελος Σικελιανός, Παντελής Χόρν, Κ. Θεοτόκης, Δημοστένης Βουτυράς, Σ. Μελάς, Α. Παυλίδης, Ν. Κοζαντζάκης, Γαλάτεια Καζαντζάκη, Γ. Φτέρης, Φ. Γιοφύλλης, Θωμάς Οικονόμου, Θ. Θωμόπουλος, Αιμίλιος Βεάκης, Ν. Παπαγεωργίου, υπογράψανε ένα γενναίο μανιφέστο, που δημοσιεύτηκε στο «Ριζοσπάστη» και σ' άλλες εφημερίδες, για το ζήτημα της θεομηνίας που χτύπησε τις μεσημβρινές επαρχίες του Βόλγα στη Ρωσία. Με το μανιφέστο τούτο τονίζουν πως έχουνε χρέος όλοι οι τίμιοι άνθρωποι να βοηθήσουνε σήμερα αδερφικά το Ρωσικό λαό, που βρίσκεται σε μια κρίσιμη στιγμή, με τη μεγάλη επανάσταση που σηκώσε για να πραγματώσει τα άψηλά Ανθρωπιστικά Ίδανικά. Κι όμως κάμποσοι δημοσιογράφοι μας που βλέπουμε στενά και στοχάζονται πάντα ταπεινά, δε νοιάζονται της αξίας της τέτοιας χρονομίας που οι διανοούμενοι της Ελλάδας κάμανε προς τιμή της. Μά τι άλλο μπορεί να περιμένει κανείς από πνευματικά και ψυχικά έρμια, παρά πιασσοδικές διαμαρτυρίες και άνιερές κουτοπονηρίες;

Στις παραπάνω υπογραφές, ως προστεθεί και τ'ονομα του Ρήγα Γκόλφη, που δεν πρόφτασε να υπογράψει το μανιφέστο.

**Σ**ΤΑ σημερινά γράμματά του ο μακαρίτης Χατζόπουλος μιλάει για το ρεζιόερ του Βασ. Θεά-

τρον και μιλάει ειδικαία, αν και μπορούσε να πει ακόμα περισσότερα από όσα λέει. Σκηνοθέτης, ρεζιόερ, του Βασ. Θεάτρου ήταν τότε ο Θωμάς Οικονόμου, που, έχοντας να πολεμήσει με την καθαρευουσιάνικη μούχλα του μακαρίτη Άγγελου Βλάχου και τον επιπόλαιο και ξόφερο καλλιτεχνισμό του διαδόχου του, τα κατάφερε να βεβάσει έργα περιοπής στη σκηνή, κι ακόμα περισσότερα, τα κατάφερε, από τη μιά μεριά αυτός κι από την άλλη μεριά ο μακαρίτης Χρηστομάνος, με τη «Νέα Σκηνή» του, να καθιερώσουν τη δημοτική για επίσημη, να πούμε, γλώσσα της σκηνής. Κι ακόμα ένα άλλο, σημαντικό κι αυτό: «Αν το θέατρο χρωστάει στο Χρηστομάνο την Κυβέλη, χρωστάει στο Θωμά Οικονόμου τη Μαρίκα Κοτοπούλη, γιατί, παιδούλ' άκουα, την έπλασε με τη διδασκαλία του και το θάρρος που της φύσηξε ξεχωριστή καλλιτεχνισσα της σκηνής.

**Ν**Α, λοιπόν, κ' ένα άλλο κελό ποίχουνε τα γράμματα του Χατζόπουλου. Ξυπνούνε θύμησης φιλολογικές κ' είναι να πούμε, σε μιά συμβολή στη φιλολογική ιστορία της εποχής μας. Με όλο το μικρόχολο κακομεταχείρισμα που άνανε ο μακαρίτης σε μερικά πρόσωπα, που συνεργάζότανε μάλιστα την εποχή εκείνη μ' αυτά, απομένει πάντα, σαν κατακλιθί τους, ή ιστορική αλήθεια κι αυτό μοναχά μας ενδιαφέρει. Τις κρίσεις του για τα πρόσωπα τις περνάμε χαμογελάοντας.

**Σ**ΤΟ έρχόμενο φύλλο δημοσιεύουμε το δωδέκατο και τελευταίο κεφάλαιο του «Μπρουσσού». Το κωδοπορικό αυτό, νάν το πούμε έτσι, του κ. Άλεξ. Πέλλη, διαβάστηκε πολύ κι από μερικούς χαρζιτηρίστης ως σωστή «γκυκλοπαιδεία», αφού χίλια πράματα άφέλιμα και τερπνά βρίσκει κανείς στον «Μπρουσσού» του.

## Ο ΕΞΑΡΧΟΣ

Μιά ψυχή αληθινά καλλιτεχνική, ένας διαλεκτικός πνευματικός εργάτης, ένα παιδί γιομάτο εϊγένεια και καλοσύνη και άρετή, ο Θόδωρος ο Έξαρχος, πέθανε τελευταία εδώ, στην Αθήνα. Έδωπέρα κανένας μας δεν το πήρε είδηση αυτό. Από τη Σύμρνη το μάθαμε. Ένα άρθρο γιομάτο πόνο, του Μιχαήλ Ροδά στη «Νέα Ζωή» της Σύμρνης, μās το γνώρισε, Τέτια ή Ζωή. Πάντα θα θρεθεί ένας φίλος να ειδοποιήσει τους άλλους, τους άνειδοποίητους. Και τους άδιάφορους. — Σκληρή αλήθεια κι αυτό.

Στη Σύμρνη ετοιάζονται νάν του κάνουν ίσως φιλολογικό μνημόσυνο, να του έδώσουν τα ποιήματά του κ.λ.κλ. Συναθτισμένα πράματα. Άφου πέθανε ο άνθρωπος, του άξίζει κάθε τιμή. «Όσο ζούσε όμως...

«Όσο ζούσε... — Τόν προπερασμένο μήνα έτυχε να θρεθώ στη Σύμρνη. Πήγα να δω τα παιδιά μου, τον Πάνο μου και τη Μερόπη μου, να ξεκουράσω την ψυχή μου σμά τους. Ένα μεσημέρι οι λόγιοι της Σύμρνης μου κάμανε την τιμή να με καλέσουνε σ' ένα αληθινά καλλιτεχνικό γλέντι τους, στη Μεγάλη Ταβέρνα του Γιαννούλη, την ιστορική, που θυμί-

ζει την ιστορική ταβέρνα του «Φάουστ». Στο άναμμα του γλεντιού, στα φρούτα, θυμηθήκαμε και τον Έξαρχο. Τον θυμηθήκαμε εγώ. Σήκωσα το ποτήρι και ήπια στην υγεία του. Στη μέση κι άραχλη την υγεία του. Γιατί, πάνω στην πρόποσή μου, τους έκαμα γνωστό, πού ίσως να μην το ξαίρανε, πώς ο Έξαρχος ποίθγαλε τη «Νεότητα» στη Σμύρνη, κ' ήρθε δώ, με σακατεμένη υγεία, να συνεχίσει με τα «Φύλλα» του τη σθημένη, κυριολεκτικά και μεταφορικά, Νεότητά του. — τους έκαμα γνωστό πώς ο Έξαρχος τώρα χαροπαλεύει στο Μαρούσι, φθισικός και στερημένος από ό,τι του χρειάζεται για να πεθάνει ήρεμα.

Οι Σμυρνιοί λόγιοι συγκινηθήκανε από τα λόγια μου κι άμέσως έκει, στη Μεγάλη Τεβέρνα του Γιαννούλη, τάποφασσαν να μοι δώσουνε πενήντα, εκατό λίρες — δε θυμάμαι καλά πόσες — νάν του τις φέρω έδω, όχι τόσο για όλική συντροπή, όσο για να παρηγορηθεί πού δέν ξεχάστηκε από τους όμοτεχνους

πατριώτες του. «Έχουμε κάπιο σύλλογο, έπεε ένας άπ' αυτούς, κι ό Σύλλογός μας έχει τόσες λίρες. Άς στείλουμε λοιπόν άμέσως στο Θεωράκη!»

Στό γλέντι είτανε όλα σκεδόν τα μέλη του Συλλόγου. Κι όλοι τα μέλη τη δεχτήκανε με συγκίνηση την πρόταση. Τι συγκινητική σκηνή! Ποτέ δε θα την ξεχάσω. Όπως ποτέ δε θάν το ξεχάσω πώς γύρισα στην Άθήνα, δίχως να τα καταφέρω να θγάλω, για τον Έξαρχο, ούτε ένα γοόσι από το ταμείο του Συλλόγου τους, άν και δυό τρεις φορές τους θύμησα... τη δωρεά τους!

Ό Ροδάς, θυμούμαι, μου είπε τότε πώς άποφασίστηκε να γίνει κάτι γενναιότερο, δηλ. κάπιο παρίσταση κτλ. και να μπορέσουν έτσι να στείλουν, όχι εκατό φουρόλιμες, μα ένα ποσό σημαντικό στον Έξαρχο. Στο μεταξύ τους πρόλαβε ό Χάρος, βλέπετε. Πάντα προλαβαίνει ό Χάρος κάθε γενναίω πράξη στον τόπο μας.

Α. Π. Τ.

## ΤΟ ΠΟΥΡΓΚΑΤΟΡΙΟ ΤΟΥ ΝΟΥΜΑ

Η σελίδα αυτή, άφιερωμένη, άποκλειστικά στους νέους, τους πρωτόβγαλτους, θα είναι, να πούμε, το Πουργκατόριο που θα παίρνουνε σ' αυτό όσοι νέοι δείχνοντε πώς κάτι έχουνε να πούνε σήμερα και κάτι καλύτερο άπόγονα αύριο.

### MORTUS

...Τό σκοτάδι γύρω με πνίγει... Τό τριξίμο των κλαδιών με τρομάζει...

Άνατριχιάζω!...

Βογγητά γύρω άκούω... Στριγγές φωνές...

Φωνές πονεμένες...

Τό φεγγάρι ματωμένο, ματώνει τους σπασμένους κορμούς, τα καμένα φύλλα των δέντρων...

Μάτια νεκρών γυάλινα, σπαδιά σπασμένα... Ξαναδίνοντας, φεγγοβολούν λάμπες άπαισιες...

Κάπιο κανόνι στα πλάγια ριχμένο με ψηλά τις σπασμένες του ροδες, μ' άνθρωπο μοιάζει, πού τό Θεό μουντζώνει...

Άλμιμονο, πονάω...

Σ' όνειρο τάχα θρίσκονται;... Βαρύς θραχνάς τα στήθια μου πλάκωνει;... Κατάρα... Άνθρωπος έγώ, τόλμησα να σηκώσω ντουφέκι ενάντια σ' άλλους...

Ματωμένα τα χέρια μου με γλιστερό πηχτό αίμα, κολλούνε...

—Μάννα, πονάω...

Άκου... Τα κοράκια άπαισία κρίζουν, τροφή ζητώντας... Για κοίτα... Τα μάτια μου ου σκοτάδι ξεχωρίζουνε... Εσεκίζουν κοντά μου τα στήθια κάπιο συντρόφου...

Άλμιμονο... Βοήθεια ζητάς σύντροφε... Μη τάχα μπορώ να σε βοηθήσω;...

Η γλώσσά μου ξεράθηκε... Τα χείλια μου και νε...

—Ω, πώς διψάω...

Τό πηχτό κρύο αίμα της πληγής μου ρουφάω...

Βογγάζ, σύντροφε... Τα κοράκια... Τόν Προμηθέα πού σου μάθαιναν σχολείο θυμάσαι; Αυτός άπ' τό τραγούδι των Ωκεανίδων παρηγοριότανε... Μά μείς;... Άνυστριχισμένοι...

Τη μάννα κρίζεις;... Με βία σās χώρισαν; Οί Νόμοι;... Η Πατρίδα; χά... χά... Πειθαίνεις είπες; Μη, σύντροφε, φοβάμαι μόνος...

Ένα κοράκι πάνω μου φτερουγίζει... Άυστηχία... Φοβάμαι μόνος... Σ' ακολουθάω σύντροφε... Νιώθω πώς πεθαίνω... Φοβάμαι...

— Μάννα πονάω... Τα στήθια μου σκίζουν...

1921

Π. Πετρίτης

### Τ' ΟΝΕΙΡΟ

—Μάννα μου, είδα στον ύπνο μου πώς κάρφωνα σε-  
(είδα...)

—Τό «κάρφωμα» είναι δύναμη, καλό τόνειρο γιέ μου.

—Κι άκόμα τον πατέρα μας σόλλογο καθάλλιαρη...

—«Τόλλογο» θα πεί γλήγορα καλό κι εϊτό, παιδί μου.

—Είδα και τον Πνευματικό και με ξεμολογούσε...

—«Πνευματικός» —ξαλάφρωση και χάρου το, παιδί  
(μου.

Μά τόνειρο είχε άλλιώς πιαστεί κι άλλιώτικα ξηγιώ-  
(τον :

—«Τό κάρφωμα» τό φέρετρο και «τόλλογο» ό Χά-  
(ρος,

κι ό «ξεμολόγος» — ό παπιάς πού θα τον κοινοκοίσε.

Άριστ. Βενιαρέλης

### ΣΥΜΠΟΝΙΑ

(Της Μπ. Λαμ.)

Χειμώνα, κάπιο άπόβραδο, με τό τραγούδι του βορριά στο δάσος άγαπούλα μου, σέρωνα τα θήματά μου.

Θρηνώ κι ό γκιώνης μου κρατά συντρόφι πάνω στα  
(δεντροιά,

πού γέρνουν συμπωνώντας με, κι αυτά, στο πέρασμά  
(μου.

## ΔΕΙΛΙΝΟ

Τὸ μονοπάτι πήραμε  
 στὸ δειλινό, καὶ βγήκαμε μπροστὰ στὸ νεραϊδένιο  
 στ' ὁλόδροσο ἀνθοκίτρι καὶ στ' ἀτόμακρο,  
 σὲ δειλινὸ μενεξεδένιο.

\*\*\*

Καὶ γιόμισες, παιδούλα μου, δροσάνθια τὸ κανίστρι  
 (σου,  
 τὸ ἀνάφυλλα, ἀσπρόκινα, ἀνθιά λογιῶ-λογιῶνε  
 καὶ στὸ κοκίστρι σου πικρὰ μ' εἶδες ποῦσκυφα κ' ἔ-  
 (κλαψα,  
 σκληροῦς-σκληροῦς στὸ δειλινὸ θανάτους λουλουδιῶνε.  
 Ἰήμος Πομόνης

## ΑΠΟ ΤΟΤΕΣ...

Ἐνα μεσημέρι ὁ Στέφανος ἔσκυψε κοντὰ στὸ πρό-  
 σωπό μου. Τὰ μάτια του τὰ πράσινα εἶτανε φωτεινὰ  
 σὰν τὴν ἀλήθεια, κ' ἡ ψυχὴ μου βαφτίστηκε μέσα  
 τους. Οἱ ἀστραπὲς τῆς λίγο ἀγρίας ματιᾶς του φο-  
 βέρισαν τὴ σκέψη μου καὶ ἀπὸ τότες τὸν ἀκολουθεῖ  
 παντοῦ, κ' ἡ ψυχὴ μου θέλει πάντα νὰ πλῶνεται στὸ  
 καταπράσινο λειβάδι τῶν ματιῶν του.

Ἐνα μεσημέρι ὁ Στέφανος ἔσκυψε ἀμίλητος καὶ  
 φίλησε τὴν καρδιά μου. Τὰ χεῖλια του ρούφηξαν κά-  
 θε ξένη ἀγάπη πού εἶτανε μέσα της, καὶ μὲ τὰ ντε-  
 λικιάτα ρουθούνια του φύσηξε ὅλη τὴ φλόγα τῆς δι-  
 κῆς του.

Ἀπὸ τότες, ἕνα αἶμα πυρωμένο μοῦ φλογίζει τὴν  
 καρδιά, καὶ θέλω νὰ γέρνω μοῦζι του πάντα, στὴν ἀ-  
 κροποταμιά...

Κ. Τς.

## ΑΓΑΠΗΣ ΛΟΓΙΑ

Περπατώντας στὶς μύτες τῶν καπουτσιῶν σου,  
 προχωροῦσες σιγὰ σιγὰ στὴν ἀμυγδαλιά. Ἀπλωσες τὸ  
 κρινένιο σου χέρι, κι ἀρπαξες τὸν τζιτζικα που ἀνύ-  
 ποπτα ἔφαλλε τὸ τραγοῦδι του. Τὸν ἔκλεισες στὴν  
 παλάμη σου καὶ ὕστερα τ' ἀνοιξες τὴ φυλακὴ του  
 καὶ πέταξε.

... Κοιμημένος πίσω ἀπὸ τὸ φράχτη, τὰ βλεπα ἄλ'  
 αὐτά. Καὶ εἶδα, δημοφρὴ κόρη, τὸν τζιτζικα πού, ἕ-  
 στερα ἀπὸ ἕνα δὺο γύρους, ἦρθε καὶ κάθισε πάλι  
 στὴν ἴδια μυγδαλιά.

Κεφάλαια γιατί τόκαμε. Ἦθελε νὰ δεχτεῖ ξανά τὸ  
 ἀπαλὸ χᾶδι ἀπὸ τὰ κρινένια σου τὰ χέρια.

Derina

## ΕΣΥ!

Στὴν ἀδερφή Νοσοκόμα Διὰ Καίτη  
 Κωνσταντινίδου ἀπὸ εὐγνωμοσύνη.

I

Ποῦν τὸ νωστέρι τοῦ γιαιτροῦ στὴ σάρκα μου χωθεῖ,  
 ἕπνος θαρῶς, ναρκωτικός, τὰ μάτια μου σφαλᾶει...  
 Ὑπνος πού τόσο μου ἡ καρδιά ἡ μαύρη πεθυμᾶει,  
 γιὰ πάντα νὰ μοῦ ῥθεῖ!

II

Κι ὄντας ἐξύπνησα, σιὰ ἐσέλει εἶδα ὀρθή!  
 Κ' εἶδα τ' ὄχρό σου πρόσωπο νὰ μοῦ χαμογελαίει,  
 Ποῦ θάρρεψα πῶς στέκονταν γλυκώθωρος στὸ πλάι  
 καὶ Μάννα κι Ἄδερφή!

Νοσοκομεῖο 19.4.20

Γεώργιος Μ. Καλομερόπουλος

## ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΖΩΗ

## "ΟΙ ΝΕΟΙ,, ΤΗΣ ΣΜΥΡΝΗΣ

Ἀπὸ τὴ Σμύρνη μᾶς στάλθηκε τὸ «Καταστατικὸ  
 τῆς συντροφιάς Οἱ Νεοὶ». Τὸ πρῶτο ἀρθρο τοῦ  
 Καταστατικοῦ λέει καὶ τὸ σκοπὸ τῆς Συντροφιάς :  
 «Σκοπὸς της εἶναι ἡ φιλολογικὴ καὶ καλλιτεχνικὴ  
 μόρφωση τῶν «Νέων». Αὐτὸ τὸ σκοπὸ τὸν ἐπιτυ-  
 χάνει μὲ: 1) Φιλολογικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ βραδία,  
 2) Ἱδρυσις βιβλιοθήκης, 3) Διαλέξεις, 4) Διαγω-  
 νισμοί, 5) Ἐκδοσὴ βιβλίων καὶ περιοδικῶν, 6) Ἐ-  
 ρασιατεχνικὰ παραστάσεις καὶ συναυλίας, 7) Ἐκδρο-  
 μέσ, 8) καὶ καλλιτεχνικὰ μαθήματα».

Τὴν ἀποστολὴ τοῦ Καταστατικοῦ τους τὴ συντρο-  
 φέψανε, τὰ καλὰ παιδιά τῆς Σμύρνης, μὲ τὸ ἀκόλου-  
 θο γράμμα:

Σμύρνη 25 Ὀκτωβρίου 1921.

Ἀγαπημένε μας δάσκαλε,  
 Πρῶτα πρῶτα ἀφισέ μας νὰ σοῦ σφίξουμε θερ-

μὰ τὸ χέρι καὶ νὰ Σε συγχαροῦμε ἀπ' τὴν καρδιά  
 μας γιὰ τίς μεγάλες, ἀληθινὰ, προσπάθειές σου νὰ  
 κρατήσεις τὸ «Νουμά» στὸ σκαλὶ τῆς Τέχνης πού  
 τοῦ πρέπει.

Λογιόμαστε κ' ἐμεῖς κάτι ἀπ' τὰ παρακλάδια τῆς  
 τέχνης καὶ παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπ' τὸ πρῶτο φυλλά-  
 διο τῆς κενούργιας σου λογοτεχνικῆς περιόδου,  
 σοῦ γράφουμε δὺο λέξεις ..

Ἐίμαστε «Οἱ Νεοὶ» τῆς Σμύρνης, καὶ θέμε νὰ  
 λανθαστοῦμε κάπως πῶ ἀνοιχτά. Θὰ βροῦμε φιλο-  
 ξενία στὴν ξεχωριστὴ σου σελίδα: Ἄν, ἐννοεῖται,  
 τῆς ἀξίζουμε! Αὐτὸ θέλαμε νὰ Σε ρωτήσουμε. Δὲν  
 ἀμφισβόουμε γιὰ τὴν ἀπάντησή σου, γιατί ξαίρου-  
 με πῶς θάβγει ἀπὸ μιά γενναία καρδιά τοῦ «Νου-  
 μᾶ», πού κλεῖ τόσο καὶ τόσα ὑψηλὰ καὶ καλὰ συναι-  
 στήματα, μὰ θὰ θέλαμε νὰχομε ἐκδηλωμένη τὴ  
 συμπάθειά σου γιὰ τοὺς «Νεοὺς» τῆς Πατρίδας  
 τοῦ Ὀμήρου .

Παίρνουμε τὸ θάρρος νὰ σοῦ σακλείσουμε ἕνα μας  
Καταστατικό, μολοντί εἶναι ἀκόμα ἀσυμπλήρωτο,  
καὶ περιμένοντας δυὸ καλά σας λόγια,

Μένουμε

μ' ἀγάπη καὶ ὑπόληψη μεγάλη

«Οἱ Νέοι» Σμύρνης

καὶ γι' αὐτοὺς

Φιλὴ καὶ Ὑλγα Κ. Βατίδου, Ἀπ. Ν. Μαγγα-  
νάρης, Κίμων Δούκας, Γιῶργος Ραπτάργης,  
Κυριάκος Μήτσορας, Γιάννης Πανταζίδης.

— Τὴν 1 τοῦ Νοέμβριου, στὸ «Λαϊκὸ Κέντρο» τῆς  
Σμύρνης ἔδωσε ἡ «Συντροφιά τῶν Νέων» μιὰ φιλο-  
λογικὴ βραδιά πού σ' αὐτὴν μίλησε ὁ Πάνος Δ. Ταγ-  
κόπουλος γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Παλαμᾶ. Ἐδωσε γενι-  
κοὺς χαρακτηρισμοὺς ἀπὸ τὸ ἔργο του καὶ ἀπάγγε-  
λε χωμάτια ἀπὸ τὶς «Ἀλυσίδες», ἀπὸ τὶς «Ἐκστὸ  
φρονέξ», τὴν «Ἀνατολή» καὶ πολλὰ κομμάτια ἀπὸ  
τὸν «Τάφος». ὅσα μᾶς γράφουν, εἶτανε γιομάτη  
ἀσφυκτικά ἀπὸ τὸ διαλεχτότερο κόσμον τῆς Σμύρνης.  
Ὁ Ἐκπαιδευτικὸς σύμβουλος κ. Μιχαηλίδης, ὡς καὶ  
ὅλο τὸ ἐκπαιδευτικὸ Τμήμα τῆς Ἑλλ. Ἀρμοστείας,  
πολλοὶ ἀξιωματικοὶ κλπ.» Τώρα ὁ Ταγκόπουλος ἐ-  
τοίμαζε μιὰν ἄλλη διάλεξη πού θὰν τὴ δώσει στὸν  
«Ὀμιλὸ τῶν Φιλοτέχνων», σὲ λίγες μέρες, γιὰ τὸν  
«ποιητὴ Μολακάση καὶ τὸ ἔργο του».

## ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

Κριτικὸ ἄρθρον γιὰ τοὺς «Ὑμνοὺς» τοῦ Ρήγγα  
Γκόλφη, «Τὰ τραγούδια τοῦ νησιῦ μου»  
τοῦ Καρθαίου, τὶς «Στιγμὲς πού ζῶ» τοῦ Κυ-  
ριαζῆ καὶ τὰ «Δυρικά» τοῦ Π. Ταγκόπουλου.

— Στὸ τελευταῖον φυλλάδιον τοῦ περιοδικοῦ «Γράμ-  
ματα», πού κλείνει τὴν πρώτη χρονιά τῆς νέας του  
ἀξιολογίας περιόδου, δημοσιεύει ἕνα ἄρθρον τοῦ Κώ-  
στα Παρορίτη, μετὰ τὴν ἐπιγραφήν: «Πρὸς τὴ σοσιαλι-  
στικὴ ποίησιν». Ἀπὸ τὸ ἄρθρον τοῦτο παίρνουμε τ' ἀ-  
κόλουθ' ἀποσπάσματα:

«... Ὁ Ρήγγας Γκόλφης εἶναι ὁ πρῶτος πού μᾶς  
ἀνοίξε τὸ δρόμον τῆς σοσιαλιστικῆς λογοτεχνίας μετὰ  
τὸ σοσιαλιστικὸν δράμα «Ὁ Γῆταυρος». Ὁ Ρήγγας  
Γκόλφης εἶναι ποιητὴς μετὰ ξεχωριστὴ φυσιογνωμία.  
Μὴν ξεχνοῦμε πὼς δουλεύει τὸ στίχον μετὰ τὸ σμιλᾶρι  
τοῦ λαξευτῆ, δημιουργεῖ πρότυπα, καινονοῦνει τὰ  
παλιὰ μέτρα, μετὰ τρόπον πού οἱ νέοι νὰ βρίσκουν με-  
σὰ στὸ ἔργο του τὸ δάσκαλον τοῦ στίχου πού τοὺς  
χρειάζεται. Ἰσως νὰ μὴν ὑποπευνοῦνται ὅλοι τί  
συνεισφέρει στὴν τέχνην μας ὁ Γκόλφης, μετὰ τὸ δου-  
λεμα τοῦ ἀρτίου, τοῦ ἀψογοῦ στίχου. Ἄριστος στί-  
χος σημαίνει ἄρτια μορφή, σημαίνει πὼς ὁ τεχνίτης  
κατῶρθωσε στὴν ἰδέαν του νὰ δώσει τὴν τελειότερη  
ἐκφραστικὴν μορφήν. Ἄν ἡ τέχνη εἶναι ἐκφραση, τότε  
ὁ Γκόλφης μίτηκε στὸ βαθύτερον νόημά της. Ἀκό-  
μα ὁ Γκόλφης μετὰ τὴν ἀπλή, Δωρικὴν λιτότητα τέ-  
χνης του, πού τὴν ἐφλογίζει ὡστόσο συχνὰ ὁ καιμὸς  
τοῦ πάθους, μᾶς ἀνοίγει ἕναν καινούργιον, ἀνεκμετάλ-  
λευτον, παρθένον, πλούσιον κόσμον, ὅπου ἡ τέχνην μας  
φοδύτανε ἢ ντρεπότανε ὡς τώρα νὰ μπεῖ. Ὁ Γκόλ-  
φης ἔκαμε τὸ ἀποφασιστικὸν βήμα. Ἐσπρωξε τὴν

πόρταν καὶ μίτηκε. Ἡ ψυχὴ τοῦ λαοῦ, ἡ ἀγνωστὴ καὶ  
περιφρονημένη ἀπὸ τοὺς ποιητὰς τοῦ φεγγαριοῦ, τοῦ  
κυμάτου, τοῦ κίτρινου φύλλου, ἔκλεινε. — ἀρχίζει  
νὰ κοιτάζεται μετὰ μάτι συμπονετικόν. Ἄς μὴν ἀρνη-  
θοῦμε τὴν δίκαιαν τιμὴν σὲ κείνον, πού εἶχε τὴν ἐμπνευσ-  
τὴν καὶ τὸ τολμήσει αὐτὸς πρῶτος».

«... Ἡ ποίησιν τοῦ Καρθαίου δὲν εἶναι διόλου σο-  
σιαλιστικὴ. Μὰ οὔτε καὶ μεῖς ἔχομε τὴν ἀξίωσιν ἢ  
τέχνην νὰ εἶναι μόνο σοσιαλιστικὴ. Κεῖνον πού ζητοῦ-  
με εἶναι μόνο νὰ μὴν ἀγνοεῖ ὁ τεχνίτης τὴν σύγχρονον  
ζωὴν, ἔστω καὶ ἂν εἰσὶν νὰ κατλήξει σὲ διαφοροεικέ-  
λα συμπεράσματα. Ὁ Καρθαῖος στὴ σοσιαλιστικὴν αἰ-  
σιοδοξίαν ἀντιτάσσει μιὰν πεσομιστικὴν ἐγκαρτερήσιν...  
Ἡ ποίησίν του ἔχει μιὰν ἀνεπιτήδευτον ὁμορφίαν. κά-  
ποιαν ἀρχαίαν ἀπλότητα πού ἂν ἤθελε νὰ ζητήσῃ κα-  
νεῖς τὸ βαθύτερον μυστικόν της, δὲ θὰ τῷ βρισκεῖ στὴν  
ἀγνοίαν τῶν κανόνων τῆς ἀψηλῆς τέχνης, πού χαρα-  
κτηρίζει τοὺς ἀντιπρόσωπον τῆς ἀρχαίας τέχνης,  
παρὰ τὸ ἀντίθετον στὴ μυστικὴν προσπάθειαν τοῦ σο-  
φοῦ τεχνίτη, πού χορτάτος καὶ μπουχτισμένος ἀπὸ τε-  
χνοτροπίας καὶ καμώματα, προσπαθεῖ νὰ ξαναγεννηθῇ  
στὴ φύσιν, νὰ ξαναγεννηθῇ ἀπὲρριτος καὶ φυσικὸς, ὡ-  
πως ὁ πρῶτος ἄνθρωπος, νὰ δώσει στὴν τέχνην του  
τὴν πῶν λιτὴν καὶ ἀπλή ἐμφάνισιν. Κι αὐτὸ εἶναι κά-  
τι σημαντικόν».

«... Ἐτοῖς ἀγάντια στὴ συνειδητὴν ἰδεολογίαν τοῦ  
Γκόλφη καὶ τοῦ Καρθαίου — τοῦ πρώτου πού περι-  
μένει τὴν εὐτυχίαν ἀπὸ τὸ σοσιαλισμὸν, τοῦ δευτεροῦ  
πού δὲν περιμένει ἀπὸ πούθενά τίποτα — ἀντιτάσ-  
σεται ἢ κάπως ἀκαθόριστον ἰδεολογίαν τοῦ κ. Κυρια-  
ζῆ πού πιστεύει καὶ αὐτὸς στὴν ὑπαρξὴν τῆς κοινωνι-  
κῆς Ἀδικίας, μὰ γιὰ τὰ μέσα τῆς θεραπείας δὲν ἔ-  
χει μορφώσει ἀκόμη μιὰν ὀρισμένην γνώμην... Ἡ τέ-  
χνη τοῦ κ. Κυριαζῆ βρῆκε μόλις πρωτοπαρουσιάσθη-  
κε μιὰ ὁμόθυμον θετικὴν ὑποδοχὴν, πρῶτον ἀσυνήθιστον  
γιὰ ἕναν πρωτοφανέρον ποιητὴν... Ὁ κ. Κυριαζῆς  
συγγεντρώνει ὅλα τὰ χαρακτηριστικὰ ἐνὸς ἀξίου τε-  
χνίτη, πού ἡ σημερινὴ του ἐμφάνισιν μᾶς δίνει τὸ δι-  
καίωμα νὰ ἔχομε καὶ περισσότερας ἀξιώσεως καὶ ν' ἀ-  
ποβλέπομε δικιολογημένα σὲ μιὰ ποιητικὴν ἀριό-  
τητα».

«Ὁ κ. Πάνος Ταγκόπουλος, ὁ νεώτερος ἀνάμεσα  
στὴν ποιητικὴν οἰκογένειαν, μεθρημένος ἀπὸ τὴν ἀ-  
πόλασιν τῆς ζωῆς καὶ τῆς φύσεως, δὲ βρῆκεν ἀκό-  
μα τὸν εἰδικὸν χρόνον ν' ἀσχοληθῇ συστηματικὰ καὶ  
συνειδητὰ μετὰ τὸ κοινωνικὸν πρόβλημα, ἂν καὶ στὴν  
κοινωνικὴν του ἐμφάνισιν ἔχει νὰ ἐπιδείξει μιὰ σοσια-  
λιστικὴν δράσιν... Ὁ ποιητὴς ζεῖ ἀκόμα τὴν ξένωσι-  
στικὴν ζωὴν τῆς νιότης. Μετὰ τὸν καιρὸν, ἅμα, χορτασμέ-  
νος πᾶν ἀπὸ τὴν ἀπόλασιν, θάπορασοῖσι νὰ συγκεν-  
τρωθῇ στὸν ἑαυτὸν του καὶ νὰ παρατηρήσῃ μετὰ  
ψυχραιμότερον καὶ ὀλισμένο τὴν ζωὴν πού τὸν τριγυρο-  
νᾶ, τότε δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ φτάσῃ καὶ αὐτὸς μοι-  
ραία στὸ συμπέρασμα πὼς μόνο τὸ σοσιαλιστικὸν ξα-  
νακαινούργιον θὰ ἐκβαδῶσιν στὴ ζωὴν τὴν χαμένην ὑ-  
γείαν της καὶ τὴν ὁμορφίαν της. Τὴν ἐπιβίαν αὐτὴν μοῦ  
την ἐγεννοῦνε τὰ λίγα μὰ γενναῖα στοιχεῖα πού ξε-  
χωρίζω σήμερον, σπαρμένα στὸ διβλίον του, καὶ πού  
δείχνουν πὼς ὁ νεαρὸς αὐτὸς ποιητὴς μετὰ τὴν πλού-  
σιαν ποιητικὴν φλέβαν, πού κάνει τὸ στίχον του ν' ἀνα-

δούξει σὰ γάργαρο νεράκι μέσ' ἀπὸ τὴν πηγὴ τοῦ δάσους, ὁ παραδομένος στὸ μεθῆσι τοῦ ξρωτα καὶ τῆς φύσης, δὲ μένει ἀδιάφορος καὶ ἀσυγκίνητος καὶ πρὸς τὸν κοινωνικὸ πόνον.

## ΞΕΝΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ

**ΓΑΛΛΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ:** Μιά κριτικὴ γιὰ τὸ *de Maistre*.— Δυὸ νουβέλες τῆς *M. Tinoir*.— Τὸ περίφημο ρομάντισο τοῦ *Louis Hémon*.

—Μὲ τὸ βιβλίον τοῦ *Notes sur Joseph de Maistre inconnu*, ὁ Φρανσουά Βερμάλ ἐρχεται πρῶτα πρῶτα, παίρνοντας ἀφορμὴ ἀπὸ μιὰ παραξηγημένη φράση τοῦ πού ἔχει μείνει, «ὁ πόλεμος εἶναι θεῖος», νὰ ἀνασκευάσει τὴν πλάνη πὼς ὁ *Joseph de Maistre* εἶναι ὁ χειρότερος μιλιταριστὴς συγγραφέας. Κι ἀληθινά, μὲ τὸ μικροσκοπικὸν τοῦ κριτικῆ, μᾶς δείχνει σιγὰ σιγὰ, θῆμα - θῆμα, πὼς ὁ *J. de Maistre* ἔχει μόνον μιλιταριστὴς δὲ φαίνεται στὰ ἔργα του, μὰ καὶ ἀμελιχτος ὀχτρός τοῦ μιλιταρισμοῦ. Ὑστερ' ἀπὸ τὴν ἐπαρόρθωση αὐτῆ, τὸν ἐξετάζει σὰ θεολόγο καὶ σὰν πολιτικόν. Γενικὰ εἶναι ἓνα διβλιαράκι ἐνδιαφέρον, γιὰ ὅσους ἔχουνε ἀσχοληθεῖ μ' αὐτὸν τὸ συγγραφέα.

—Δυὸ νουβέλες τῆς *Marcel Tinoir* ἀποτελοῦν τὸ καινούργιον τῆς βιβλίου (ἔκδοσις *Calmann-Lévy*) μὲ τὸν τίτλον «*Lampes voilées*». Μ' αὐτὸν τὸν τίτλον ἡ συγγραφεῖσα συμβολίζει τὰ φτωχὰ ὄντα, πού εἴτε ἀπὸ δέλιμα φυσικὴ τους, εἴτε ἀπὸ ἄγριες συνθήκες ἐξωτερικῆς, εἶναι καταδικασμένα νὰ κρῖθουν τὸν ἐπιτό τους, νὰ τρώγονται μὲ τὸ κῆθος τους, χωρὶς νὰ τολμοῦνε νάνοιχτοῦν πρὸς τὴν ἀγάπην πού διανοῦνε.

Ἔτσι βλέπουμε, *lampe voilée* κυριολεκτικὰ, τὴν ἥρωίδα τῆς πρώτης, τὴν *Laurence* τὴ συγκρατημένη κοπέλλα πού ζεῖ ἀποσιωπημένη στὰ παιδιὰ τοῦ σανατόριου, χωρὶς ν' ἀπολάβῃ τὸν ξρωτα, πού, μ' ὅλη τῆς τὴν ἐξωτερικὴν ἐπιφυλαχτικότη, ἄγρια διψάει. Ὡς καὶ τὸν μόνον ἄντρα πού εἶχε πιστέψει πὼς τὴν ἐνίωσε καὶ θὰ τὴν ἀγαποῦσε, τὸν βλέπει, σκλάβο ἄλλου δεσμοῦ, νὰ φεύγει μακριὰ τῆς, χωρὶς νὰ τῆς δώσει τίποτ' ἄλλο ἀπὸ μιὰ θερμὴ φιλιὰ. Καὶ τὴ μέρα, τέλος, πού ἡ σκληρὴ τῆς μοῖρα τῆς χαμογελάει τόσο στοργικὰ, μιὰ μέρα πού ὁ Δομένικος μ' ἓνα του γράμμα φλογερὸ τὴν προσκαλεῖ, καὶ τρέχει ἡ φτωχιά, τρελὴ ἀπὸ ἀγάπην, ἔρχεται ἡ τραγικώτερη εἰρωνεία νὰ τὴ συντρίψει τελειωτικὰ. Ἔνα δυστύχημα στὸ τραῖνον, ἓνας σωρὸς ἐμπόδια, τὸ χιόνι, πᾶει τὸ φάντεβου, πᾶει ὁ Δομένικος, πᾶνε ὅλα, πᾶει ἡ *Laurence* πρώτη αὐτῆ. Ἐίδατε μέσα σ' ἓνα ραντεβου μπορεῖ καμιά φορὰ νὰ παίζεται ἀλάκερη ζωὴ «*Αλμιμονο*» — ὅπως λέει σὰν ἐπίλογον ἡ *Tinoir*, — ὅλες οἱ ἀνθρώπινες ἱστορίες ἔτσι εἶναι : ἓνα ραντεβου ἀποτυχημένον.

Τῆς δευτέρας ὁ ἥρωας, ἓνας νέος πού ἐρωτεύεται κάπια γυναῖκα ἀπὸ τὸ τραγοῦδι τῆς, προτοῦ νὰ τὴν ἰδεῖ. Μὰ, εἰρωνία πάλι, ἡ γυναῖκα αὐτῆ εἶναι γριά, μὲ κάτασπρα μαλλιά. Ἀδιάφορος. Αὐτὸς θὰν τὴ λατρεύει, θὰ γελάσει καὶ αὐτὸς, λατρεύοντας βιελὴν πού εἶταν γραφτὸν τοῦ νάγατῆσαι, αὐτὴν πού — ἄλιμωτόν του ! — ἦρθε τόσο, γρηγορὰ στὸ ραντεβου.

Ὅμορφες ἱστορίες καὶ οἱ δύο τους, πολὺ ὁμορφες καὶ μὲ τὸ ἴδιον τὸ μοτίβο, μὴν εὐτυχία ἀδύνατη γιὰ τοὺς δυστυχημένους ἥρωές τους. Διαφορὰ τους μονάχα στὸν τόνον. Τραγικὴ ὅσο μποροῦσε ἡ μιὰ, μελαγχολικὴ μόνον ἡ δευτέρα. Μὰ καὶ ἀπὸ τὶς δύο ἀπομένει ἴση ἡ συγκίνησις, δυνατὴ καὶ ὁμορφῆ, ὅπως φαίρει πάντα τῆς νὰ μᾶς τὴν κερνάει ἡ ξεχωριστὴ συγγραφεῖσα.

— Πολὺ παινιέται στὸ Παρίσι τώρα τελευταῖα πάλι, ἀπὸ τοὺς μεγαλύτερους κριτικούς ἡ *Marie Charpenai de* τὸ κύνειον ἄσμα τοῦ *Louis Hémon* πού τὸν ἔκοψε τὸ τραῖνον στὸ Γαλλικὸν Καναδά, τὸ 1913, νεώτατον ἀκόμα, μόλις τριάντα τριῶν χρονῶν. Στὸν Καναδά ἡ δόξα του μὲ τὸ ρομάντισον αὐτὸ εἶτανε μεγάλη. Στὴν Πατρίδα του, τὴ Γαλλίαν, ἀργὸ κᾶπως, ἀλλὰ δυνατὴ καὶ καὶ ἡ ἐντύπωσις. Τὸ βιβλιόπωλειον *Grasset* βγάζει τὴν ἑκατοστὴν του ἔκδοσιν τώρα, καὶ οἱ μεγαλύτεροι κριτικὰ τὸ ἀναγνωρίζουν ἀριστούργημα.

Βέβαιον, ὅτι γιὰ τοὺς Γάλλους κριτικούς ἡ δυνατότερη ὁμορφιά τοῦ ἔργου εἶναι ἡ ἀπόδοσις τῆς γαλλικῆς ψυχῆς τῆς ἀποικίας τοῦ *Québec*. Ἡ *Marie*, τὴ στιγμὴ πού πρόκειται, δικλιέγοντας τὸν ἄντρα τῆς ἀνάμεσα στοὺς δύο, νὰ διαλέξῃ τὴ ζωὴν στὴ φτωχικὴ τῆς πατρίδα ἢ στὴ δελεαστικὴ πολιτεία, τὴν ξενιτείαν, στὴν ψυχικὴ τῆς πάλη μέσα, ἀκούει κάτι φωνῆς μυστηριώδικης : Ἡ μιὰ τῆς τραγοῦδαί τις κῆριες χάρες τῆς πατρίδας τῆς, ἄλλη τὰ γαλλικὰ ὀνόματα πού μὲ τόσους ἀγῶνες, πιθαμὴ μὲ πιθαμὴ, οἱ πρόγονοι τῆς ἔστησαν σὰν τρόπαια στὴ χώρα αὐτῆ. Καὶ δυνατότερη ἀπ' ὅλες, κ' ἰποβλητικώτερη, ἡ ἴδια ἡ φωνὴ τοῦ *Québec* φωνὴ σὰν τραγοῦδι γυναικῆς ἢ σὰν κήρυγμα ἱερόν, ἡ φωνὴ τῆς ράτσας τῆς, τὴν ἐξορκίζει νὰ σταθεῖ πιστὴ. Καὶ ἡ *Marie* ὀρθώνεται. Δὲ φεύγει ὅσο καὶ ἂν τὴν τραβάει, σὰ γυναῖκα, ἡ πολιτεία ἡ ξενιτεία. Θὰ πάρει τὸν Ἐδρόπιον, θὰ ζήσει ἀπλά, ἤρεμα ἴδια ἡ μητέρα τῆς, μέσα στὸ περιβάλλον πού τὴν ἔθρεψε.

Μὰ καὶ ὅξω ἀπὸ τὴν *thèse* αὐτῆ, ἀπομένει τόσο ὁμορφὸν ὅλο τὸ ρομάντισον. Εἶναι θαυμάσιες πρὸ πάντων οἱ εἰκόνες του, ἀμίμητες σὲ ἀλήθεια. Μόνον συγγραφεῖς πού θὰ εἶχε ζήσει ἀνάμεσα στοὺς ἥρωές του, μὲ τὴν ἴδιαν τὴν ζωὴν, ὅπως ὁ *Louis Hémon* θὰν τὸ κατάφευγε νὰ ζωγραφίσῃ ἔτσι ἀπλά, πιστὰ καὶ ρεαλιστικὰ κατὰ ζωὴν καὶ χαρακτήρες. Καὶ πάλι, γιὰ νὰν τὸ πετύχει, ἴσως θὰ χρειαζότανε, ὅπως λέει καὶ *René Bazin*, ὅχι μονάχα νάχει ζήσει τὴ ζωὴν αὐτῆ, μὰ νὰν καὶ *Louis Hémon*.

## ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Ἐκδόσεις Ζηκάκη. Κ. Μανιές: Τὸ Ἐρωτικὸν διηγήματα (δρ. 1,25). Α. φων Ἀρμονικῶν: Ὁ ποιητὴς Ζιγνέκ. δράμα σὲ τρεῖς ὄρες (δρ. 1,50). Σάουλ Ντιγκέ: Ὁ Γολγοθᾶς τῆς Ἀγάπης (δρ. 1,80) Ἐρ. Λαβεντάν: Ἡ Μονομαχία δράμα σὲ τρεῖς πράξεις (δρ. 2) Ἄλφρ. Μισέ: Μιμὴ Πενσόν καὶ τὸ ἄσπερον κοτόφι (δρ. 1,25).

Ἐκδόσεις Γ. Ι. Βασιλείου: Ἰψεν «*Ἡ Ἀγροπαια*» δράμα σὲ πέντε πράξεις. Μετάφρ. Α. Κομμαῖλα (δρ. 4,50 δευτέρον). Γιορτσία Ντελέντα: Ὁ Τοκογλύφος καὶ ἄλλα διηγήματα. Μετάφρ. Γερ. Σκαρτσᾶ (Δ. 4, δευτέρον). Στὸ τέλος τῆς βδομάδας βγαίνει.

«*Ὁ Κόκκινος Κρίνος*» τοῦ Ἀνατόλ Φράνς, (μετάφρ. Λαυρία Παυλίδου) καὶ θὰ πωλεῖται δρ. 5 ἀδελφὸν καὶ δρ. 6,50 δευτέρον.

## ΤΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΤΟΥ Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΥ

6

München, Steinheilst. 1<sup>11</sup> 15)XI)05

'Αγαπητέ Κάρολε,

Με τὸν Παλαμᾶ καὶ τὸν Ἑφταλιώτη τί μᾶς ἐνώνει πλέον; Ἡ αἰσθητικὴ μᾶς ἀντίληψις χωρίσθηκε ἐκ θεμελίων ὅταν αὐτοὶ ἐσήμεσαν ὡς σημαία, ὅτι τέχνη καὶ γραμματικὴ εἶναι ἓνα πρῶγμα καὶ ὅτι δημοτικὴ γλῶσσα καὶ ψυχαρισμὸς εἶναι συνώνυμα. Καὶ τελευταία ὁ Ἑφταλιώτης προσεχώρησε καὶ σὺς τεχνοκριτικὰς ἰδέας τοῦ Παλαμᾶ καὶ διεκήρυξεν ὅτι ἡ μεγάλη τέχνη, εἶναι μελέτη, γνῶσις, σκέψις, σοφία. Τί ἄλλο δηλαδὴ; Ὑπεκατέστησαν στὸ πᾶν δύο ψευτικὰς προσωπικότητες, τοῦ Παλαμᾶ καὶ τοῦ Ψυχάρη, διὰ κενόδοξα ὄντα καὶ θέλουν νὰ περιορίσουν τὸ πᾶν στὴν παιδαριώδη καὶ νόθον ἀντίληψιν οἰσίων τῶν δύο. Καὶ τὸ ἀποτέλεσμα ποῖο εἶναι; Ἡ Ξεραῖλα στὴν κλιμακτικὴ παραγωγή τοῦ ἐπικρατεῖ σήμερα. Κ' ἐκείνοι ποὺ ἀντιστέκονται κατὰ τὸ φαινόμενο, ὑποκρίονται ὁσυνείδητα στὸ κακό. Εἶναι ὁ παλιὸς Καρκαβίτσας, ὁ Καρκαβίτσας τοῦ Ἀρχαιολόγου; Καὶ ποῦ εἶναι ἡ ἄρσεν καὶ τὸ γνήσιο ἄρωμα τοῦ Βλαχογιάννη τῶν «Ἱστοριῶν»; Ἄν ἐξαιρέσης τὴν ὄσιν τοῦ Πορφύρα, τοῦ ἰσχυρότερου πνεύματος στὴ σημερινὴ ἐποχὴ, τοῦ σοφώτερου, γιατί περιορίζεται στὸν κύκλο τοῦ ἐκλήθη, τί μένει σήμερα; Ὁ Γουτάρης δὲν γράφει πιά, μεταφράζει ὅαν κ' ἐμένα. Καὶ οἱ νεώτεροι; Ἐδοξίμασες ποτὲ νὰ διαβάσης τίποτε; Ἡ νόθος ἀντίληψις τῆς τέχνης τοῦ Παλαμᾶ καὶ ἡ ἀσυνάρτητη κ' ἐγωιστικὴ κριτικὴ του προβαλλομένη στὸ ἐπ' ἄπειρον, μίᾳ ἐξωφρενικῇ παραγωγῇ κ' ἓνα θαλάσσιμα σκέψιμος, αὐτοὶ εἶναι οἱ καρποὶ τῆς διδασκαλίας τοῦ Παλαμᾶ. Δὲς σὲ παρακαλῶ στὸ τελευταῖο φύλλο τοῦ Νουμᾶ ἓνα ποίημα μίᾳ κόρης ἀπὸ τὰ Γιάννινα. Δὲν εἶναι δῆμα αὐτῶν τῶν ἰδεῶν ποῦ ἔχουσεν γιὰ τὴν ποίηση ὁ Παλαμᾶς στὸν ὀρίζοντά μας; Καὶ ὅμως σ' ἔνα προηγουμένον τῆς ἔδειχνεν πῶς ἔχει κάποιον αἰσθημα. Μοῦ λὲς νὰ πάρω τὰ καλά τους σημεῖα καὶ κείνο ποῦ μᾶς ἐνώνει. Σὺ πῆρες τὰ καλά τους καὶ δίκαια τοὺς ἐξύμνησες. Αὐτὰ τὰ καλά τους μὲ κάνουν κ' ἐμὲ νὰ σιωπῶ, ὅπως ἴσως δὲν ὄφειλα. Κ' ἔκαστα κατὰ περισσότερον, ἐπήγα νὰ ταχθῶ στὴν σημαία τους καὶ νὰ πολεμήσω μετὰ τους. Καὶ συνεργάτης τοῦ Νουμᾶ ἔγινα καὶ ὑποτάχθηκα σὲ πολλὰ γιὰ τὸ φαινόμενο μόνον, γιὰ τὴν ἔνωσιν ποῦ λὲς καὶ στὴν ἔταιρία, ποῦ κίμαμε. Ἐλθεβα ἐνεργὸ μέρος. Ἄλλὰ ὁ χωρισμὸς ἦλθε ἀναπόφευκτος. Αὐτοὶ δὲν θέλουν συνεργάτες, θέλουν δούλους. Καὶ φυσικῶς: ὅταν βάλῃς ὡς ἀρχή, ὅτι τέχνη καὶ γραμματικὴ καὶ δημοτικὴ γλῶσσα καὶ Ψυχάρης εἶναι ἓνα, συμβιβασμὸς δὲ χωρεῖ. Ἡ πρέπει νὰ ὑποταχθῆς ἢ πρέπει νὰ φύγῃς. Καὶ ὑποτάχθηκα, ὑπέγραψα τὸ πρόγραμμα ποῦ συνέταξε ὁ Παλαμᾶς. Ἄλλ' ἂν ἐγὼ ὑπέγραφα, δὲν μπορούσαν νὰ ὑποκρίνουν καὶ ὅλοι καὶ σ' ὅλα ὅτι ἤθελαν. Οἱ ἐφημερίδες ἀρχισαν νὰ κοροϊδεύουν τὴν ἔταιρία καὶ

τὸν Ψυχάρη καὶ τὸν Πάλλη καὶ τὸν Παλαμᾶ. Καὶ προβάλλει ὁ Παλαμᾶς μὲ μίᾳ πρότασιν: Νὰ διαμαρτυρηθῆ ἡ ἔταιρία γιὰ τὴν ἀδικην ἐπίθεσιν ποῦ κάνει ὁ τύπος τοῦ Ψυχάρη καὶ τοῦ Πάλλη καὶ νὰ ἀπογράψουν τὰ μέλη τὴ διαμαρτυρῆσιν αὐτὴ καὶ νὰ δημοσιευθοῦν τὰ ὄνόματά των σὺς ἐφημερίδες. Καὶ σηκώνονται τὰ 9)10 τῶν μελῶν καὶ μεταξὺ αὐτῶν καὶ πρῶτος ὁ Πορφύρας, ὁ Καρκαβίτσας, ἡ κυρία Παρέν, ἡ Εἰρήνη Νικολαΐδου καὶ ἄλλες κυρίες καὶ ἀντικρούουν τὴν πρότασιν καὶ λέν ὅτι ἡ ἔταιρία δὲν ἰδρύθηκε γιὰ νὰ ὑποστηρίξῃ πρόσωπα, ἀπ' ἐπάνω ἀπ' αὐτὰ εἶναι ἡ ἰδέα. Καὶ θυμώνει ὁ Παλαμᾶς καὶ ἀποσύρεται ἀπὸ τὴν ἔταιρία καὶ τὸν ἀκολουθοῦν οἱ Νουμαδικοί. Κόμματα βλέπεις παντοῦ. Εἶναι ἡ μοῖρα μας. Ποιὸς φταίει λοιπὸν γιὰ τὸ χωρίσμα; Σοῦ ἀναφέρω αὐτὸ τὸ περιστάσιον γιὰ νὰ δῆς ὅτι αὐτὸς ὁ κύκλος τοῦ Νουμᾶ καὶ Παλαμᾶ ὅπως βλέπεις καὶ στὴν ἐφημερίδα τους, δὲν ἀγωνίζονται γιὰ τὴν ἰδέαν ὅταν τὴν συγγέουν μὲ τὰ πρόσωπα καὶ ἐνώσω τὰ πρόσωπα ποῦ τὴν ἐνσάρκονουν δὲν εἶναι ἓνας Majoreski ὅπως ὀρθὰ παρατηρεῖς. Ἡ ἰδέα θέλει ἐλευθερία καὶ ὄχι τυραννία. Καὶ αὐτοὶ εἶναι τυραννικοί. Ἐγγραφες ὅτι στὸ σύλλογον ποῦ εἶχαν στὴ Ρουμανία γίνονταν μέλος ὅποιος ἤθελε. Ὁ Παλαμᾶς ἐπρότεινε καὶ ἐπέμεινε κάθε μέλος ποῦ θὰ γίνετο νὰ προτείνεται προηγουμένως ἀπὸ 8 μέλη καὶ ὀφθα ν' ἀναλαμβάνουν τρόπον τινα μίᾳ εὐθύνῃ γιὰ τὴν πίστιν τοῦ προχειριζομένου. Καὶ ὅλ' αὐτὰ γιὰ νὰ ἀποκλεισθῆ ὁ Ξερόπουλος, ὁ Μιχαηλίδης, ὁ Κονδινάκης καὶ ἄλλοι ποῦ ἤθελαν νὰ γίνοντες μέλη. Λοιπὸν σ' ἐρωτῶ, τί θὰ ὄφελῃς ἓνας σύνδεσμος μεαυτοὺς τοὺς ἀνθρώπους, ὅταν τὸ παίρουν ἔτσι στενὰ τὸ πρῶγμα; Καὶ γιὰ νὰ βλέπω τὰ μικρὰ φωτεινὰ σημεῖα καὶ νὰ μὴ βλέπω καὶ τὰ ἄλλα τὰ τερατώδη, τὰ σκοτεινὰ, τὰ δηλητηριώδη ποῦ εἶναι ἓνας κίνδυνος γιὰ τὸ μέλλον; Ἐως ἐκεῖ ποῦ τὸ παίρνεις ἐσὺ τὸ ζήτημα συμφωνῶ. Ἄλλ' οὔτε θῆμα πλέον. Ἡ γλῶσσα δὲν θ' ἀναπτυχθῆ, δὲν θὰ μορφωθῆ ἐπάνω στοὺς φετφάδες ποῦ θγάξει ὁ Ψυχάρης συμβουλευόμενος πρὶν τὰ παιδιὰ του, (τὸν Πάλλη καὶ τὸν Ἑφταλιώτη) πῶς θὰ σχηματισθῆ ὁ πληθυντικὸς τοῦ συγγραφέως ἢ ἡ γενικὴ πληθυντικὴ τοῦ θρύσεις καὶ δὲν ξέρω τί. Τὰ: τὸ ἀνατολικὸ γλωσσῶν ἢ φιλοδοξία δὲν μποροῦν ν' ἀνησυχῆσιν σοβαρότερα κεφάλια ἀπὸ τοῦ Ψυχάρη καὶ τοῦ Παλαμᾶ. Καὶ τί νὰ τὸ κάμω ἐγὼ, ὅταν πολεμοῦν ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος τὸν παλιὸν δασκαλισμὸν καὶ μοῦ στένουν ἀπὸ τὸ ἄλλο τὸ φάσμα ἓνός νεοῦ δυσανταξισμοῦ, μίᾳ νέας γραμματικῆς τυραννίᾳ. Καὶ πόσο ὀλέθρο εἶναι τὸ σύστημα ποῦ στηρίζεται στὸ: ὀραματικὴ καὶ τέχνη ἓνα, ὡς σὲ πείσῃ τὸ ἐξῆς: Ὁ Παλαμᾶς εἶχε γράψῃ μίᾳ φορὰ σ' ἓνα σονέτο του γιὰ τὴν Κέρκυρα: ἀπέναντί της ἔχει κανελὶς:

Τὸ μεγαλύτερον ὄραμα τῆς Ἠπείρου.

Στὴν νέα ἐκδοσὶ τῶν ποιημάτων του, θέλοντας νὰ ὑποταχθῆ στὴ γραμματικὴ, ἔγραψε τὸ Ἡ π ε ἰ ρ ο υ ἢ νὰ γίνῃ Ἡ π ε ἰ ρ ο ς ἢ νὰ φύγῃ. Κ' ἐπειδὴ δὲν μπορούσε νὰ γίνῃ Ἡ π ε ἰ ρ ο ς γιὰ τὴν ὀραμὰ τὸ ἀντικατέστησε μὲ τὸ: τ ἦ ς γ ἦ ς τ ο ὕ Π ὕ ρ ρ ο υ . Ἡ γραμματικὴ ἐθροιάμενος, ἀλλὰ τὸ μεγαλύτερον ὄραμα, ὡς ποιητικὴ εἰκὼν, πάει. Ἄλλὰ ὅταν ἀπὸ τὸ

ἄλλο μέρος ἀντικαταστήσης τὸ ποιητικὸ αἰσθημα μὲ τὸν κανόνα ὅτι ἡ ποίησις εἶναι λογισμένη, καταλαβαίνεις ὅτι ἡ νέα ἔκδοσις ἀνταποκρίνεται πληρέστερα πρὸς τὴν αἰσθητικὴν τοῦ Παλαμᾶ. Ὅ,τι φωτεινὸ τοῦ ἄφηνε πρὶν στὴν ψυχὴ γιὰ μερικὰς στιγμὰς ἡ ἐφαρμογὴ τῶν ποιητικῶν του θεωριῶν ἐρχεται τώρα νὰ τὸ σβύσῃ ἢ ἐφαρμογὴ τῶν γλωσσικῶν. Βλέπεις λοιπὸν ὅτι δὲν διαφωνοῦμε στὰ καθέκαστα μὲ τὸν Παλαμᾶ, διαφωνοῦμε στὴν θεμελιώδη ἀρχή: Τέτοια παραδείγματα ἔχω πολλὰ καὶ μιὰ μέρα θὰ τοῦ τὰ πῶ στὸν τύπο. Καὶ θὰ τοῦ τὰ πῶ, γιατί θρῆσκω ὅτι οἱ θεωρίες του δηλητηριοῦν τὸν ἀέρα. Λὲς νὰ λάθομεν ὑπ' ὄψιν τοὺς ἐχθροὺς μας. Ἀλλὰ μεγαλειερούς ἐχθροὺς γιὰ τὴν ἀνάπτυξιν ἑνὸς ἔθνους δὲν θρῆσκω ἄλλους ἀπὸ τὴν συμμορία Ψυχάρη — Παλαμᾶ. Αὐτοὶ μᾶς ἐμποδίζουν νὰ πολεμήσωμε τὸ δασκαλισμὸ. Σὲ κάθε θῆμα μᾶς εἶναι πρόσκομιμα μὲ τὴν ἀντιπάθεια τοῦ ἔξακολουθοῦν νὰ σκορπίζουν ἀνώφελα στὸ κοινὸν καὶ τίς περισσότερες φηρὲς δικαίως καὶ μὲ τίς θεωρίες μὲ τίς ὁποῖες θολώνουν τὸν ὄριζοντα ἀντὶ τὸ τὸν καθαρίζουν μὲ τὸ ζῦπνιμα τοῦ αἰσθηματος. Ἐμεῖς οἱ ἄλλοι τί κάνομε θὰ μ' ἐρωτήσης; Δὲν θὰ σοῦ τὸ πῶ ἐγὼ αὐτό. Ὡς πρὸς τὸ γλωσσικὸ ζήτημα τῆς βλέπεις; μένομε παθητικοί; Μολοῦντι μᾶς ἀγανακτοῦν αὐτοὶ οἱ κύριοι, δὲν λέμε τίποτε γιὰ νὰ μὴ φέρωμε διαίρεσι. Ἄλλ' αὐτοὶ τὴ φέρνουν μόνοι τους. Ὁ Νοϊμᾶς βρίζει Ξενοπούλου, Νιρβάνιδες, Πορφύρηδες, Βάκους, Μιχαηλ'ιδες. Γιατί; Γιατὶ εἶναι περισσότερο δημοτικιστὰ ἀπὸ αὐτόν, μὲ τὴν διαφορὰ ὅτι αὐτοὶ δὲν πουλιοῦνται στὸν Ψυχάρη καὶ στὸν Πάλλη. Εἶδες ὁ Πάλλη ἐσένα σὲ ἀποθάρρυνε, γράφεις. Ἄν ἦταν νὰ διαδόσῃς τὴ φήμην αὐτοῦ καὶ τοῦ Ψυχάρη καὶ νὰ τοὺς κολοφύεις τὴ φιλοδοξία θὰ σὲ βοήθοῦσε πρόθυμα. Θὰ γράψω σήμερα κίολα τοῦ Τσιριμάκου ἂν καὶ δὲν ὑπόσχομαι πῶς θὰ γίνῃ τίποτε. Ἐν τούτους πρέπει νὰ δοκιμάσωμε ὅ,τι μποροῦμε. Ὅταν ἤμουν κάτω δὲν μοῦ ἔγραψες τίποτε ὠρισμένο. — Νὰ σοῦ γράψω γιὰ τὸ παιδί μου θέλεις; Τί νὰ σοῦ γράψω; Καλὸ κοριτσάκι εἶναι. Γερὸ ὅσο οὔτε ἐγὼ οὔτε ἡ μητέρα του, ἡ ὁποία κ' ἐδῶ δὲν εἶναι τόσο καλά. Τὸ κοριτσάκι μου δὲν θέλει νὰ γυρίσωμε στὴν Ἑλλάδα, ἀλλὰ τώρα ποῦ χειμῶνιασε μὲ τὸ στανιὸ τὴ θγάζομε ἔξω. Τὰ δωμάτια ποῦ καθήμεθα δὲν εἶναι περίφημα ἂν καὶ πληρώνομε 50 μάρκι περίπου. Εἶναι φοικτὰ ἀκριβὰ τὰ νοκία ἐδῶ καὶ ἡ ζωὴ ἐν γένει. Πολὸ στενόχωρα τὰ ἔχω ὅπως καὶ μὲ τὸ δωμάτιό μου. Λίγο φῶς καὶ τὰ μάτια μου ὑποφέρουν, συνηθισμένα ἀπὸ τὸν ἥλιο. Καὶ τὸ παιδί δὲν μ' ἀφήνει πολὺ ἤσυχο μὲ τὰ παιγνίδια του καὶ μὲ τίς φωνὰς του. Ἐχω ὄρεξι νὰ ἐργασθῶ, ἀλλὰ εἶμαι καὶ κουρασμένος. Πρὸ τριῶν ἐβδομάδων εἶμαι ἔτοιμος μὲ τὴ μεταφραστικὴ μου ἐργασίαν γιὰ τὸ θέατρο. Τοὺς ἔδωσα τέσσερα ἑμμετρο κομμάτια φέτος καὶ τὸν Ἐγκμοντ. Καὶ ὅλ' αὐτὰ ἀπὸ τίς 15 Μαΐου ἕως πρὸς 20 ἡμερῶν. Καὶ στὸ μεταξύ σκοτοῦρες ἄλλες, ταξίδι. Τί νὰ κάμω; Θέλω νὰ ζῆσω κ' ἐγὼ. Καὶ ἂν δὲν δεχθῶ νὰ κάμω ἔτσι βιαστικά τίς μεταφράσεις αὐτές, θὰ τίς ἔκαναν ἄλλοι χειρότερα ἀπὸ μέ. Ὁ Βλόχος ἔτοιμος εἶναι. Ἄν δὲν τοὺς ἔδιναν πέρου τὸ Φάουστ θὰ ἔπαιρναν τοῦ Προδελεγγίου τὴ μετάφρασι. Ὁ regisseur τοῦ θεά-

τροῦ εἶναι περισσότερο γερμανός. Ἐγεννήθηκε στὴ Βιέννη, ἐσπούδασ' ἐκεῖ, ἔκαμε ἡθοποιός στὰ γερμανικὰ θέατρα καὶ τώρα προσπαθεῖ κάτω νὰ κινήσῃ ἐνα κλασσικὸ δραματολόγιο βίως τῶν γερμ. θεάτρων. Μαθητὴς τοῦ Λιθαδᾶ στὴ Βιέννη δὲν εἶχε εἶδῃ ἀπὸ τὸν Ψυχάρη. Καὶ τώρα δὲν τοῦ εἶναι συμπάθης, ἀλλὰ ἀπὸ τίς μεταφράσεις μου τοῦ ἀποκαλύφθηκε ὅτι ὑπάρχει ζωντανὴ γλῶσσα καὶ ἀποκλείει ὅσον μπορεῖ τὴν καθαρεύουσα. Λοιπὸν δὲν μπορῶ νὰ τὸν ἀφήσω ἀβοήθητον στὸν ἀγῶνα του. Γι' αὐτόν τὸν ἄνθρωπο, ὁ ὅποιος εἶναι ἕνας ἀνέμορφωτης στὸν κόκλο του στὴν Ἑλλάδα, μὲ ὅλα τὰ πενιχρὰ μέσα ποῦ ἔχει, ἔπρεπε νὰ γραφῇ κάτι σὲ καμιὰ γερμανικὴ ἐφημερίδα. Θὰ τὸν ἐνεθάρρυνε. Οἱ Ἀθηναῖκὲς τὸν βρίζουν γιατί δὲν ἐννοεῖ τὰ πρωτότυπα ἔργα τοῦ Ἀμπελά, τοῦ Κεραποθάκη, τοῦ Πάπ καὶ τοῦ Δημητρακέπουλου. Τὴ Γερμανία τὴν ἐνδιαφέρει νὰ μαθαίνη ποῦ κάνει πνευματικὰ κατακτήσεις. Καὶ μιὰ τέτοια τὴν ἔκαμε στὸ θέατρο στὴν Ἀθήνα. Οἱ Γαλλικὲς γράφες καὶ comedies μιὰ διὸ παραστάσεις κ' ἔξω. Ἀπὸ τίς 70—80 παραστάσεις ποῦ δίνει τὸ Βασιλικὸ θέατρο τὰ 3)4 εἶναι γερμανικὰ ἔργα ἢ Σαίξπηρ. Καὶ τὸ κοινὸ συνηθίζει κ' ἂς βρίζουν οἱ ἐφημερίδες τὸ γερμανικὸ βαρὺ πνεῦμα ὅτι δὲ συμβιβάζεται μὲ τὴν καθαρότητα τοῦ ἑλληνολατινικοῦ πνεύματος τὴν ὑπεστήριξε καὶ αὐτὴ τὴ θεωρεῖ ὁ Παλαμᾶς, ποῖος ξέρεγο ἀπὸ ποιὸ γαλλικὸ περιοδικὸ τὴν πήρε. Τὸ περιεργὸ ὅμως εἶναι ὅτι τὸ κοινὸν ἐλλοχεῖται περισσότερο ἀπὸ τὰ σοβαρὰ ἔργα. Ἄν μπορεῖς νὰ γράψῃς τίποτε γιὰ τὸ καλὸ αὐτὸ φαινόμενο, σοῦ στέλλω μερικὰς σημειώσεις. Σὲ φιλῶ καὶ μένω Δικός σου πάντα

Κώστας

## Ἡ ΠΟΙΗΣΗ ΣΤΗ ΣΟΒΙΕΤΙΚΗ ΡΩΣΣΙΑ

### Ο ΠΟΙΗΤΗΣ ΣΕΡΓΙΟΣ ΕΣΣΕΝΙΝ

Πολλοὶ ἔχουνε τὴν περὶεργεια νὰ μάθουνε τί γίνεται σήμερα ἡ φιλολογία καὶ ἡ ποίησις στὴν τρικυμισμένη ἀπὸ τὴ μεγάλη ἀνθρωπιστικὴ ἐπανάστασι, Ρωσσία. Σὲ διάφορα περιοδικὰ τῆς Εὐρώπης, γράφτηκε, πῶς ἡ Ἐργατικὴ κυβέρνησις, ποῦ ἔχει συγκεντρώσει τὴν ἐξουσία καὶ τὴν ἐμπιστοσύνη τῆς μεγάλης μάζας τοῦ λαοῦ, δὲ δίνει τὴν ἀνάλογη ἀξία καὶ τιμὴ, στὰ πνευματικὰ ἔργα. Μὰ τοῦτο φαίνεται πῶς δὲν εἶναι ἡ καθαρὴ ἀλήθεια. Ἡ μεγάλη δημοκρατία τῶν Σοβιέτ. συγκινεῖται ἀπὸ μιὰ καινούργια φιλολογία καὶ ποίησις, ποῦ ἐξετετάχτηκε ἀπὸ τὸν καινούργιο κόσμον, ποῦ δημιουργήσῃ τὸ φῶς τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης. Ἐνας ἀπὸ τοὺς πρὸ μεγάλους σημερινούς ποιητὰς εἶναι ὁ Σέργιος Ἐσσένιν, ποῦ εἶτανε στὰ νιάτα του γελοδοσοκός, Πολλὰ ποιήματα του θὰ πρωτοδημοσιευτοῦνε, στὸ Παρίσι, μέσα σὲ μιὰν ἀνθολογία τῶν νέων Ρώσων ποιητῶν, ποῦ τὴ φιλοτεχνήσανε στὰ γαλλικὰ οἱ μεταφραστὰς Φραντῆ Ἐλλεν καὶ Ἡλίας Ἐρρεμπουργ. Τὸ παρακάτω κομμάτι τὸ μεταφράζομε πρόχειρα γιὰ τοὺς ἀναγνώστες τοῦ «Νοῦμᾶ», παίρνοντάς το ἀπὸ τελευταῖο φύλλο τῆς «Ὀδμανιτέ», τῆς γνωστῆς ἐφημερίδας ποῦ θγάζει τὸ κομμουνιστικὸν κόμμα τῆς Γαλλίας:



### Ἀπόσπασμα

Ἡ ψιλή βροχή μὲ ὄρη σκούπα,  
καθαρίζει τὴ σαπίλα τῆς λιγαριᾶς,  
στὸν κάμπο.  
Φτύσε τὸ λοιπὸν ὦ ἀγέρα, ἀγκαλιές φύλλα!  
Ἐμῆ κ' ἐγὼ, καθὼς ἐσὺ, ἕνας ἀλήτης.  
Ἄγαπῶ τὰ γλαυκὰ δάση,  
σὰ γελάδια μὲ τὸ βῆρι δῆμα,  
νὰ λερῶνουν τὰ σῶματά τους, ἴσα μὲ τὰ γόνατα  
μέσα στὶς φυλλωσιές, πού ξεφυχοῦνε.  
Νά το τὸ ξανθὸ μου κοπάδι! Ποιὸς θὰ μπορέσει  
καλότερ' ἀπὸ μένα νὰ τὸ τραγουδήσει;  
Ἄγναντεύω τὸ ἠλιόγευμα νὰ γλείφει  
τὰ χαρσινέμενα ἀχνάρια ἀπὸ τὰ θήματα τῶν ἀν-  
(θρόπων.

Ρωσία, ὦ Ρωσία μου δασιμένη,  
εἶμαι ὁ μοναδικὸς σου τραγουδιστής!  
Ἦθρεψα τὴν θλίψη τῶν κακῶν μου στίχων  
μὲ τὴ μέντα καὶ τὸ ρεζεντά.  
Ἄνεθα τὸ λοιπὸν ὕδρια τοῦ φεγγαριῦ  
ν' ἀρμέξεις τὸ γάλα ἀπὸ τὶς σημάδες.  
Τὸ νεκροταφεῖο ἐκεῖ μοιάζει σὰ νὰ μᾶς πνίγει  
μὲ τ' ἀνοιχτὰ χέρια τῶν σταυρῶν του.  
Ὁ μαῦρος τρόμος διαβαίνει πάνου στὸ λόφο.  
Σκορπίζει στὸν κῆπο μου τὴν πονηριά τοῦ κλέ-  
(φτη.

Μὰ ἴδιος ἐγὼ εἶμ' ἕνας ἀλήτης, ἕνας ἄτιμος,  
κι ἀπὸ γενιά μου ἕνας ζοκλέφτης στὶς στέπες.  
Ποιὸς δὲν εἶδε μέσα στὴ νύχτῃ νὰ βράζει ὁ στρατός,  
τῶν χοχλασμένων παλουριῶν;  
Μὰ ἔπρεπε πάντ' τὸ βράδι στὶς γαλαζιές στέπες  
νὰ παραφυλάω μὲ τὸ μαχαίρι στὸ χέρι!  
Ἄ! ὁ θάμνος τοῦ κεφαλιῦ μου ξεράθηκε πιά.  
Ἡ σκληριά τοῦ τραγουδιῦ μ' ἔχει φάει...  
Στὸ κάτεργο μέσα τοῦ πάθους μου,  
εἰμὶ καταδικασμένος νὰ γυρίζω  
τὸν τροχὸ τῆς στιχουργίας.  
Μὰ μὴ φοβάσαι, γέρο τρελέ!  
Κύλα ἀγάλια τὰ φύλλα στὸν κάμπο μέσα.  
Ἐμῆ ποιητής καὶ δὲ χάνομαι.  
Τραγουδώντας κ' ἐγὼ σὰν ἐσένα  
τριγυρνῶ σὰν ἀλήτης...

### ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

**Γράψτε σύντομα καὶ καθαρογραμμένα γράμματα.**  
κ. Νικ. Παπαδ. Καλοῦσικα καὶ θὰ δημοσιευτοῦνε.  
Σακολούθησε.— Ἐνα Βολιώτη. Ὁ «Κληρωτὸς» σου στὸ  
Πουργκατόριο— κ. Ν. Μ. Οἱ «Ἀνεμῶνες» μὲ μικρὸ διόρ-  
θωμα μποροῦνε νὰ περάσουνε στὸ Πουργκατόριο, ἀνάγκη  
ὅμως νὰ μᾶς πεις πρῶτα τὸνομά σου.— κ. Θαλ. Ἄφρ.  
Τὸ «καθαρίζει» ἀναφέρεται στὴν τεχντροπία. Στὴ 1 καὶ  
στὶς 15 κάθε μήνα, ἂν καὶ οἱ σημερινοὶ κυρίαρχοι κ.κ. τυ-  
πογράφοι τὴ μεταδέτουν τὴ μερομηρία αὐτὴ ὅπως τοὺς  
καπνίσει.— κ. Α. Κασ. Γ' αὐτὸ πού μᾶς γράφεις δὲν ἀξί-  
ζει νὰ γίνῃ περισσότερος λόγος. Καθένας φέρνεται σύμ-  
φωνα μὲ τὸ γούστο τῶν. Ὅσο γιὰ τοὺς στίχους σου,  
ὄσο πᾶς καὶ προοδεῖς σημαντικά. Γιὰ τοῦτο δὲ σου  
δημοσιεύουμε τοὺς σημερινούς, περιμένοντας πάντα τοὺς  
καλύτερους.— κ. Κ. Γαυλ. Δὲ βαριέσαι! — κ. Γ.  
Χορδ. Στὸ Πουργκατόριο.— κ. Α. Πορ. Τῆς «Παλιᾶς  
ἀγάτης» ἡ τρίτη στροφή κοιτᾶσαι ἀπαλκιστικά στὴν  
ἀρχή.— κ. Ἠβη. Ἡ «Γερασμένη ψυχὴ» μῆτις στὸ  
φινέλλο τοῦ Πουργκατόριου — κ. Π. Βενέτη. Τὸ «Στὴν  
Ἰδέα» μῆτις στὸ Πουργκατόριο.

### ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

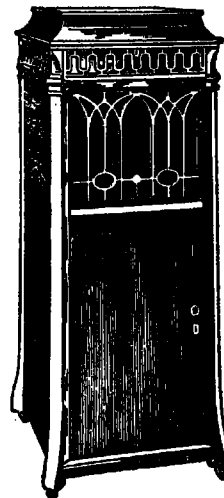
«Σκέψη». Δίμηνο λογοτεχνικὸ περιοδικὸ πού βγαίνει  
στὴν Ἀλεξάνδρεια. Φυλλάδιο 4. Ἰουνίου 1921. — Περιέχει  
διάφορα ποιήματα πρωτότυπα καὶ μεταφρασμένα καὶ κρι-  
τικὰ σημειώματα.

«Κομμουνιστικὴ ἐπιθεώρηση». Ἀθήνα φύλλο  
τοῦ Νοέμβρι 1921. Μηνιατικὸ θεωρητικὸ ὄργανο πού βγαίνει  
τὸ Κομμουνιστικὸ (Σοσιαλεργατικὸ) Κόμμα τῆς Ἑλλάδας.  
Περιεχόμενα: Ἡ Ἐπέτειος τῆς Ρωσικῆς Ἐπανάστασης  
(τοῦ Γ. Γεωργιάδη).— Ὁ Ἄγροτες στὴν Ἑλλάδα (τοῦ Α.  
Μπενουρόγια).— Τὰ Παγκόσμια Οἰκονομικὰ Προβλήματα.  
Ἡ ἔκτασις τῆς σημερινῆς οἰκονομικῆς κρίσις (τοῦ Ε.  
Λούντβιχ).— Ἡ Κομμουνιστικὴ Διεθνή. Θέσεις γιὰ τὴ σύν-  
θεσις καὶ τὴν Ὄργανωσις τῶν Κομμουνιστικῶν Κομμάτων.  
— Ἡ Βαλκανικὴ Κομμουνιστικὴ Ὁμοσπονδία. Ἀποφάσεις  
τῆς Γ' Συνδιάσκεψης. Ἡ καταγωγὴ τῆς οἰκογένειας τῆς  
ἀτομικῆς ἰδιοκτησίας καὶ τοῦ κράτους (τοῦ Φ. Ἐγκελς).  
Στὴ χώρα τῶν Σοβιέτ.— Ἡ Οἰκονομικὴ ζωὴ.

Ἡ Φωνὴ τοῦ Ἑργάτη. Ἑβδομαδιατικὴ. Βγαίνει στὴ  
Νέα Ὑόρκη. Ὄργανο τῆς Ἑλληνικῆς Σοσιαλιστῆς Ἐνω-  
σις τῆς Ἀμερικῆς.

Ἡ Ἑλλάς. — Νέα Περίοδος.— Ἀλεξάνδρεια Μάης-  
Ἰουνίου 1921.— Τὸ τεῦχος αὐτὸ περιέχει τ' ἀκόλουθα:  
«Σημειώσεις γιὰ τὴ μελέτη τῆς σύγχρονης Τέχνης» τοῦ Γιάν-  
νη Κεφαλληνοῦ.— «Ἀληθινὸ εἶναι μονάχα ὅ,τι εἶναι ἀν-  
θρώπινο» τοῦ Στέφανου Κίνα, ἀξιολογητὸ ἀρθρο.— Πρὸς  
τὴ σοσιαλιστικὴ ποίησις» τοῦ Κώστα Παρορίτη.— «Σημεί-  
ωσις στὸ παραπάνω ἀρθρο» τοῦ Μ. Πετρίδη.— Ἄνδ' ἐλε-  
γεῖα, τοῦ Π. Ζούβ.— «Ἡ μετεκλογικὴ κατάσταση» πολὺ  
φωτεινὴ ἐπισκόπησις τοῦ Θ. Χαλκοῦ.— Ἡ κοινωνικὴ ἐπα-  
νάστασις καὶ τὰ νέα ἐκπαιδευτικὰ ἰδανικά» τοῦ Φίλιππου  
Ἀστέρη, καὶ μιὰ ἀσεβέστατη ἐπέμβασις στὸν «Καυγᾶ τοῦ  
Ψυγᾶρη μὲ τὸ Νουμά» τοῦ Μ. Πετρίδη. Ἀποροῦμε πῶς ἡ  
μάθησις καὶ ἡ εὐγένεια τοῦ διευθυντῆ τοῦ Περιοδικοῦ  
κ. Στέφανου Ἰδρυγᾶ, ἐπιτρέπονται νὰ δημοσιεύονται τέ-  
τοιες πολυσέλιδες καὶ περιεργές ἀφέλειες.

### ΓΡΑΜΜΟΦΩΝΑ "ΕΔΙΣΩΝ,"



ΜΕΓΑΛΗ ΣΥΛΛΟΓΗ

ΟΡΓΑΝΩΝ ΚΑΙ ΔΙΣΚΩΝ

ΕΙΣ

ΤΙΜΑΣ ΕΞΑΙΡΕΤΙΚΑΣ

ΠΑΡΑ ΤΗ

"INIS,"

ΕΤΑΙΡΙΑ ΓΕΝΙΚΟΥ ΕΜΠΟΡΙΟΥ

6-ΟΔΟΣ ΟΜΗΡΟΥ-6

ΑΘΗΝΑΙ